

Semantičke promjene u hrvatskom leksiku

Stanišić, Matea

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:131:375882>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-18**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Odsjek za kroatistiku

Katedra za hrvatski standardni jezik

SEMANTIČKE PROMJENE U HRVATSKOM LEKSIKU

DIPLOMSKI RAD

12 ECTS-bodova

Matea Stanišić

Zagreb, listopad 2020.

Mentorica

Doc. dr. sc. Tatjana Pišković

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Leksička semantika.....	1
3. Semantičke promjene.....	4
3.1. Uzroci, kriteriji i mehanizmi semantičkih promjena.....	4
3.2. Klasifikacije semantičkih promjena.....	6
3.2.1. Cruseova podjela.....	6
3.2.2. Hollmannova podjela.....	8
3.2.3. Klasifikacija tipova semantičkih promjena Elizabeth Closs Traugott.....	9
4. Metodologija.....	10
5. Tablica s popisom semantičkih promjena.....	11
6. Analiza tablice.....	62
6.1. Stjecanje i gubitak značenja.....	62
6.1.1. Stjecanje značenja.....	62
6.1.2. Gubitak značenja.....	63
6.2. Promjena zadanog značenja.....	64
6.3. Semantički zaokret.....	65
6.4. Specijalizacija i generalizacija.....	68
6.4.1. Specijalizacija.....	68
6.4.2. Generalizacija.....	69
6.5. Deprecijacija i amelioracija.....	70
6.5.1. Deprecijacija.....	70
6.5.2. Amelioracija.....	71
6.6. Polisemni rast.....	72
6.6.1. Leksička metafora.....	72

6.6.2. Leksička metonimija.....	75
7. Zaključak.....	77
Literatura.....	78
Sažetak	80

1. Uvod

Važno je pristupiti istraživanju jezika iz perspektive onoga što on izaziva u ljudskom umu jer ne bi bilo previše plodonosno da se jezična istraživanja svedu na bilježenje promjena vokala i konsonanata (Bréal 1964: 1). Jezik nije živi organizam iako ga neki tako doživljavaju, pa smatraju da se riječi rađaju, bore, razmnožavaju i umiru (Bréal 1964: 3). Ustvari je čovjek taj koji na neki način jeziku udahnuje život jer ga koristi i mijenja u skladu sa svojim potrebama. U ovome radu zabilježene su promjene značenja riječi koje su postojale još u staroslavenskom jeziku, a dio su i suvremenoga hrvatskog leksika. Promjene značenja uočene su na temelju usporedbe rječničkih definicija leksema u dvama navedenim jezicima. Iako se hrvatski jezik razvio iz praslavenskoga, usporedba homonima tih dvaju jezika nije bila moguća jer nemamo sačuvanih zapisa na praslavenskom. Staroslavenski jezik prvi je književni slavenski jezik pa je iz tog razloga uzet kao polazišni za ovo istraživanje.

Promjene značenja riječi raznolike su i mnogobrojne te mogu ići u različitim smjerovima. Riječ može dobiti novo značenje ili izgubiti staro, novo značenje može biti negativnije ili pozitivnije konotirano od starog, novo značenje može biti djelomično promijenjeno u odnosu na staro, a može mu biti i potpuno suprotno itd. O svim tim pojavama bit će riječi u drugom i trećem poglavlju ovog rada. Nakon toga slijedi istraživanje koje započinje tablicom s abecednim redom poredanim riječima koje su formalno jednake u staroslavenskom i hrvatskom jeziku, ali se značenjski razlikuju i u tome se mogu prepoznati određeni stalni obrasci koji pokreću značenjske promjene. Da bi se uočile određene jezične promjene, mora proteći određeno vrijeme. Promjene se ne odvijaju brzo; svaka zapravo započinje u umu jedne osobe, ali da bi postala vidljiva i općeprihvaćena, mora se proširiti u govornoj zajednici i aktivno biti prisutna u komunikaciji. Kad govornici prihvate i usvoje jezični novitet te ga s vremenom prestanu gledati kao nešto novo, novitet postaje uobičajena i općeuporabna jezična činjenica. Zato se u ovome radu istraživanju pristupa dijakronijski. Naime isti oblici riječi koristili su se u različitim jezicima i u različitim razdobljima, a referiraju na različite objekte u izvanjezičnom svijetu. Cilj je ovog rada zabilježiti koliko su različiti ti objekti na koje referiraju formalno iste riječi iz leksičkih sustava dvaju različitih jezika i postoji li kakva poveznica među njima, koliko su važne promjene značenja riječi i u kojem se smjeru kreću. Naposljetku u radu se donosi dvostupčani rječnik leksičkih jedinica u kojih je uočena semantička promjena te se za svaku zasebno utvrđuje vrsta te promjene.

2. Leksička semantika

Semantika je znanost koja se razvila od semiotike, a bavi se odnosom komunikacijskih znakova prema pojmovima na koje referiraju. Uobičajena je i načelna definicija semantike da je to znanost o značenju. Iako se na prvi pogled doima jednostavno, ta definicija postaje složenija čim pokušamo odrediti njezin opseg: možemo se zapitati je li riječ o samostalnoj znanosti, o dijelu neke znanosti ili o više povezanih znanosti. U vezi s tom definicijom nameće se i pitanje što je uopće značenje i o kakvu je značenju riječ (Berruto 1994: 9). Odgovore na ta pitanja prvi je u okvirima lingvističke semantike pokušao dati Michel Bréal, utemeljitelj semantike kao znanstvene discipline. Doduše, već je u prvoj polovici devetnaestog stoljeća njemački filolog Christian Karl Reisig govorio o semaziologiji kao o povijesnoj disciplini koja nastoji odrediti principe koji upravljaju razvojem značenja (Berruto 1994: 26). Ipak, Reisigove ideje nisu se proširile sve do 1883. kada je Bréal uspostavio novu disciplinu i dao joj naziv semantika, a godinom njezina službenog rođenja smatra se 1897. kada je Bréal u Parizu objavio *Esej o semantici* (Berruto 1994: 26).

S Bréalom započinje razvoj semantike kao zasebne lingvističke discipline, a taj je razvoj Geeraerts (1999: 123) podijelio na pet razdoblja ili pravaca: predstrukturalističku dijakronijsku semantiku, strukturalističku semantiku, generativnu (neostrukturalističku) semantiku, logičku semantiku i kognitivnu semantiku. Neki se od tih pravaca nižu kronološki, neki se razvijaju simultano i svaki od njih donosi drukčiji teorijski pristup definiciji značenja i osnovnih interesa semantike.

Predstrukturalistička dijakronijska semantika prvo je razdoblje povijesti leksičke semantike, a trajalo je od 1870. do 1930. U to vrijeme semantika se smatra povijesnom disciplinom koja proučava promjene značenja riječi i uzroke tih promjena te ih nastoji klasificirati. Dakle očito je da su semantička istraživanja orijentirana dijakronijski, a najviše zanimanja pobuđuju promjene značenja riječi. Te promjene objašnjavaju se kao rezultat psiholoških procesa, a glavni mehanizmi na kojima se temelje semantičke promjene odgovaraju obrascima misli ljudskog uma (Geeraerts 1999: 125). Razdoblje predstrukturalističke dijakronijske semantike Gaetano Berruto (1994) naziva tradicionalnom semantikom. Tradicionalna semantika kao povijesna disciplina bavila se prije svega istraživanjem pitanja kako riječi nose značenje, kako se značenje rađa, koji

čimbenici uvjetuju promjene značenja riječi i njihove manifestacije te koji mehanizmi utječu na proširenje i suženje značenja riječi (Berruto 1994: 27).

Nakon predstrukturalističke dijakronijske semantike slijedi strukturalističko razdoblje u kojem se iznose neki drukčiji principi: kritiziraju se postavke karakteristične za prethodno razdoblje, pri proučavanju značenja počinju se uzimati u obzir semantičke strukture te se odbacuje dijakronijski pristup. Smatra se da proučavanje značenja lingvističkih struktura treba biti autonomno, a ne povezano s time kako se one pojavljuju u ljudskom umu. Time se isključuje čovjek kao posrednik između jezika i izvanjezičnog svijeta te se značenje tumači kao čvrsto definirana, zatvorena struktura koja se ostvaruje unutar jezičnog sustava.

Strukturalističko razdoblje traje od 1930-ih do 1960-ih, a sljedeća tri pravca ne izmjenjuju se sukcesivno, nego se pojavljuju u istom vremenskom razdoblju (1960-ih i 1970-ih). Neostrukturalistička (generativna) semantika kombinacija je strukturalističkog pristupa i generativne paradigme Noama Chomskog, što znači da lingvistička analiza teži strogoj formalizaciji. Preuzimaju su strukturalistička metodologija i mentalistička filozofija jezika te se smještaju unutar okvira generativne gramatike (Geeraerts 1999: 127). Logička semantika pojavljuje se u drugoj polovici 1960-ih, a karakterizira je implementacija logičkih metoda na lingvističke teme i prebacivanje interesa s leksičke semantike na rečeničnu. Tijekom 1970-ih pojavljuje se posljednji pravac u razvoju leksičke semantike, kognitivna (poststrukturalistička) semantika. U okviru tog pravca napuštaju se autonomni metodološki ideali strukturalizma jer oni ne mogu odgovoriti na pitanje kako izgleda model ljudske upotrebe i znanja o jeziku, a upravo su znanje i uporaba ključni pojmovi poststrukturalističke semantike. Poststrukturalisti su, poput predstrukturalista, orijentirani na psihološku koncepciju značenja, a još je jedno zajedničko obilježje tih dvaju pravaca naglasak na dijakronijskoj semantici. Stoga je očito da su ta dva pristupa značenju najsrodnija temi i metodologiji ovoga rada.

3. Semantičke promjene

3.1. Uzroci, kriteriji i mehanizmi semantičkih promjena

Andreas Blank (1999: 63) tvrdi da je najopćenitija čovjekova motivacija za govor postizanje uspjeha i određenih ciljeva, a jezične promjene nuspojava su tih ciljeva. One ne ovise o samom jeziku, nego su posljedica urođenih karakteristika ljudskog uma i socijalne interakcije. Govornik želi uspješno komunicirati te osmišljava jezične inovacije kada procijeni da će mu to donijeti očekivani uspjeh. Zbog toga može koristiti mehanizme kao što su skraćivanje, analogija, kreiranje metafora ili metonimija itd. Učinkovitost kao opća svrha komunikacije često podrazumijeva reduciranje izraza jer se smatra da je cilj ostvarenje uspješne komunikacije uz ulaganje minimalnog napora, ali nije uvijek tako. Katkada se ulaže veći napor kako bi se impresioniralo sugovornika ekspresivnošću izraza. To za posljedicu ima obogaćivanje izraza, stvaranje neočekivanih metafora i metonimija, pojavu polisemije. Može se reći da govornici sudjeluju u pregovaračkoj interakciji u kojoj se adresati pozivaju da interpretiraju rečeno. Dio iskaza prenosi implikacije koje su izvan doslovnog značenja, pa primatelj možda ne može dokraja protumačiti ono što je govornik htio prenijeti. To je osnova unutarnje motiviranosti semantičkih promjena koja uključuje konotativna značenja oblikovana produkcijom i percepcijom govora i pregovaranjem značenja između sugovornika, a semantička promjena rezultat je nepodudaranja između onoga što se htjelo reći i interpretacije rečenoga (Traugott 2017: 2).

Bréal (1964) tumači kako je značenje riječi određeno, koji su uzroci promjene značenja riječi i kako riječi mogu iskazivati tendencije i namjere. On se pita što izaziva promjenu značenja koje određena riječ ima. Ta promjena može ići u različitim smjerovima, pa se značenje riječi može ograničiti, proširiti, premjestiti s jedne ideje na drugu ili postati uzvišenije i dekadentnije. Bréal smatra kako je uzrok svih tih promjena činjenica da riječi imaju tendencije i namjere (Bréal 1964: 99). One ovise o ljudskoj naravi o kojoj Bréal ne misli sve najbolje, pa prije svega govori o pejorativnoj tendenciji riječi koja je rezultat onog obilježja ljudske naravi koje potiče zataškavanje, zlobno je i uvijek prvo traži negativnosti, poroke i krivnju. Bréal posebno ističe riječi koje referiraju na odnose između spolova napominjući da su one izrazito izložene pejorativnim pomacima u značenju. Ipak, moguće je, kaže Bréal, da riječi imaju melioracijsku tendenciju, ali smatra da je ona rezultat lažne pristojnosti i uglađenosti kojima se prikriva

određeni neukus i neslaganje među ljudima. Dakle riječi dobivaju pozitivnije značenje samo kako bi se ljepše „upakirale“ i kako bi se prikrio element neslaganja. Uz te dvije suprotne tendencije postoji i treća, tendencija poravnavanja. Označava sklonost generaliziranju nečega što je prije koristila manjina ili nečega što je prije označavalo manjinu. U modernom vremenu, nakon industrijskih revolucija, riječi i njihova značenja brže se mijenjaju, a neki od razloga za to jesu politika i stranačka prepiranja, nestanak klasnih podjela, češći sukobi interesa i mišljenja i sl. Svi ti razlozi odnose se na povećanje međuljudske interakcije i raznolikost ukusa o kojima se sve više raspravlja i koje se više ne mora prikrivati. Bržem mijenjanju značenja riječi pridonijela je industrijska proizvodnja, ali i brojni mislioci i filozofi koji su stvaranjem novih riječi pokušali privući pažnju i istaknuti se. Zbog bržeg širenja novih značenja riječi i njihove raširenije uporabe nova su značenja brzo postajala uobičajena, što znači da je tendencija poravnavanja brzo djelovala. Može se zaključiti da motivi semantičkih promjena, odnosno razlozi zašto se one događaju, ovise o nekoliko čimbenika. Mogu biti rezultat jezičnih zakonitosti, ovisiti o promjenama u kulturnim vrijednostima i diskursnim praksama zajednice ili se mogu dogoditi tijekom govorne interakcije kada velik dio rečenog prenosi implikacije izvan doslovnog značenja, pa primatelji različito interpretiraju rečeno (Traugott 2017: 10).

Uz motive i razloge semantičkih promjena povijesni lingvisti razlikuju i njihove mehanizme, odnosno načine na koje se semantičke promjene događaju. Oni proizlaze iz mentalnih procesa, a Traugott (2017: 11) razlikuje četiri takva mehanizma: metaforizaciju, metonimizaciju, subjektivizaciju i intersubjektivizaciju. Metafora nastaje iz percepcije sličnosti te se može povezati s analogijom, ikoničnošću i onomaziološkim perspektivama, što znači da je značenje ovisno o sličnosti znaka s objektom na koji se odnosi. Metonimija se često povezuje s metaforom, ali ona nastaje iz percepcije združivanja i bliskosti, a povezana je s indeksnošću i semaziološkim perspektivama. Ovisi o kontekstu u kojem se odvija razgovor, a na tom je tragu i subjektivizacija koja se smatra vrstom konceptualne metonimizacije i temelji se na govornikovu stajalištu, uvjerenjima i stavu prema izgovorenome. Intersubjektivizacija je mehanizam čiji se stupnjevi razlikuju u različitim kulturama, ali zajedničko im je to da usmjeruju govornikovu pažnju na stavove i društvene identitete adresata – slušatelja ili čitatelja (Traugott 2017: 13).

3.2. Klasifikacije semantičkih promjena

Značenja riječi imaju tendenciju da se mijenjaju tijekom vremena. Semantičke se promjene klasificiraju i opisuju na različite načine, zbog čega supostoje njihove različite klasifikacije koje se grupiraju prema raznovrsnim kriterijima, ovisno o tome što je koji autor smatrao važnim mjerilom razlikovanja.

3.2.1. Cruseova podjela

Alan Cruse iznio je podjelu semantičkih promjena u svojem djelu *A glossary of semantics and pragmatics* (2006: 158). Promjene je grupirao u šest kategorija; u nekima se nalaze dvije podvrste iste promjene koje su iste po svim značajkama, samo djeluju u suprotnom smjeru. Primjerice promjene značenja iz negativnog u pozitivno i iz pozitivnog u negativno nisu odvojene, nego su objašnjene pod istom točkom upravo zato što se radi o istoj vrsti i naravi promjene, samo se razlikuje smjer u kojemu se promjena odvija. Ovo su Cruseove kategorije semantičkih promjena: 1. stjecanje i gubitak značenja, 2. promjena zadanog značenja, 3. semantički zaokret, 4. specijalizacija i generalizacija, 5. pejoracija i amelioracija, 6. blijeđenje značenja. Stjecanje i gubitak značenja najčešće su i najuobičajenije semantičke promjene jer dobivanje novog značenja često podrazumijeva da se staro značenje riječi mijenja. Teško je izbjeći neku od tih dviju promjena jer se staro značenje mijenja ili tako da se nadograđuje nekim novim ili tako da se neki njegov dio gubi. Novo značenje često je metaforičko ili metonimijsko proširenje starog značenja. U Cruseovoj podjeli ti procesi nisu detaljnije objašnjeni, ali u podjelama nekih drugih autora nailazi se na opsežnije tumačenje, što će biti prikazano dalje u radu. Druga semantička promjena, koju je Cruse nazvao promjenom zadanog značenja, često uza se vezuje prvu promjenu, posebice stjecanje značenja, jer stjecanje novog značenja može dovesti do promjene zadanog značenja. To bi značilo da se mijenja primarno značenje riječi, ono koje se u rječniku opisuje pod brojem jedan jer na to značenje većina ljudi prvo pomisli kada određenu riječ čuje bez ikakva konteksta. Dakle primarno značenje zamijenit će mjesto s nekim od sekundarnih značenja (sva značenja leksema koja nisu primarna nazivaju se sekundarnima) ili će primarno postati neko novostečeno značenje koje dotad nije bilo dio polisemne strukture nekog leksema. Važno je napomenuti da ne dolazi do potpuna gubitka primarnog značenja; ono je i dalje jedno od značenja polisemnog leksema, samo što ga izvorni govornici više primarno ne

vežu uz određeni leksem jer je njegovo mjesto zauzelo ili neko posve novo značenje ili jedno od sekundarnih značenja. Semantički zaokret promjena je u kojoj novo značenje riječi postaje potpuno suprotno značenju koje je riječ nekada imala. Ta je promjena povezana s promjenama u izvanjezičnoj stvarnosti jer se s postupnim mijenjanjem svakodnevice mijenja i značenjska struktura riječi. Jedan takav primjer promjena je prototipnog predstavnika skupine. Tako je u prošlosti prototipni predstavnik kategorije predstavljene leksemom VOZILO bila kočija. S promjenom svakodnevice, odnosno paralelno s tehničkim napretkom i razvojem vozila, prototipni predstavnik te kategorije postao je auto(mobil), što znači da je promjena u izvanjezičnoj stvarnosti (koja je već spomenuta kao jedan od uzroka i motiva semantičkih promjena) uzrokovala promjenu prototipnog predstavnika kategorije VOZILO. Primjer je semantičkog zaokreta i leksem VRAČ jer je prije imao značenje 'liječnik', dok sada ima suprotno značenje i označava 'nadriliječnika' koji se bavi kulturnim obredima i magijama. Sljedeća promjena u Cruseovoj podjeli odnosi se na proširivanje i sužavanje kategorija riječi, a promjene se nazivaju specijalizacija i generalizacija. Razlikuju se po smjeru u kojemu se promjena odvija: specijalizacija označava sužavanje značenja (primjerice kada riječ *doktor* podrazumijeva isključivo doktora medicine, odnosno liječnika, a ne osobu koja je stekla akademski stupanj doktora znanosti), a generalizacija proširivanje granica kategorija riječi (Pišković (2018) daje primjer riječi *djevojka* koja je prije označavala mlađu žensku osobu koja pomaže u održavanju kućanstva, a danas označava bilo koju mlađu žensku osobu). Sljedeća kategorija također sadrži dvije promjene: pejoraciju, do koje dolazi kada riječ koja je izražavala pozitivno ili neutralno značenje počinje dobivati negativne konotacije (npr. *krava*, *kokoš*, *koza* kao pejorativi za žensku osobu), te amelioraciju, koja se odnosi na stjecanje pozitivnog značenja (*guba* kao opis nečega dobrog). Pojava u kojoj riječ negativnog ili neutralnog značenja stekne pozitivno značenje puno je rjeđa od promjene koja ide u obrnutom, negativnom smjeru, što potvrđuje spomenutu Bréalovu tezu o negativnosti ljudske naravi i načina razmišljanja. Posljednja semantička promjena koju Cruse navodi blijeđenje je značenja. To je gubljenje nekog dijela značenja riječi u određenim sintagmama, pa riječi imaju drugačije značenje kada se pojavljuju u vezi s nekim riječima nego kada stoje samostalno.

3.2.2. Hollmannova podjela

Willem B. Hollmann (2009: 527) iznosi tradicionalne klasifikacije semantičkih promjena, pritom napominjući da je doseg takvih klasifikacija ograničen. Prva tradicionalna tipologija semantičkih promjena razlikuje promjene koje donose pozitivnije značenje od promjena koje donose negativnije značenje. Riječ je o amelioraciji i pejoraciji, promjenama koje su već opisane u prethodnom odjeljku. Druga tradicionalna klasifikacija promjena značenja odnosi se na proširivanje i sužavanje značenja. Hollmann navodi kako je s jedne strane riječ o generalizaciji ili proširenju, dok se suprotna promjena naziva specijalizacija ili sužavanje. O tim je procesima također bilo riječi u prethodnom odjeljku. Promjene koje Cruse nije toliko detaljno opisao nalaze se u Hollmannovoj trećoj dimenziji tradicionalne klasifikacije semantičkih promjena. Temelji se na tome jesu li promjene rezultat metafore ili metonimije. Metaforička promjena značenja dogodi se kada govornici percipiraju određenu vrstu sličnosti između dvaju koncepata – izvorišnog i odredišnog – pa riječ koja označava izvorišni koncept koriste kada govore o odredišnom pojmu jer ih on na neki način podsjeća na izvorišni. Metafora je dakle prijenos imena s jednog pojma na drugi na temelju sličnosti, a ne prijenos značenja. Tako riječ *glava*, koja prije svega označava dio čovjekova tijela, metaforički proširila značenje na glavu kupusa (Pišković 2018). Metaforički je transfer u tom slučaju zasnovan na sličnosti po izgledu, odnosno na uočavanju okruglog oblika čovječje glave i određene biljke. Osim oblika i izgleda metaforičke asocijacije motivirane su i sličnošću po boji, po položaju ili mjestu, po funkciji, a mogu biti utemeljene i na transformacijama tipa konkretno – apstraktno, na transformacijama tipa apstraktno – konkretno, na kolektivnoj ekspresiji, na relaciji prostor – vrijeme itd. Hollmann navodi dva važna obilježja leksičke metafore. Prvo, usporedba izvornog i odredišnog pojma jest djelomična, što znači da nisu važne sve karakteristike, nego je dovoljno nekoliko manjih sličnosti da bi došlo do prijenosa imena s izvorišnog na odredišni koncept. Tako je za glavu čovjeka i glavu kupusa bilo dovoljno to da obje označuju nešto okruglo i gornje. Daljnja usporedba pokazala bi brojne razlike jer je glava čovjeka dio ljudskog tijela, dok je glava kupusa dio biljke, jestiva je i sl. Drugo, izvorni je koncept konkretniji od odredišnog. Naprimjer, riječ *krov* primarno označava gornji dio kuće, a metaforičkom asocijacijom prema položaju ime prenosi na najviši planinski vrh na svijetu, i to u sintagmi *krov svijeta*. Jasno je da *krov kuće* označuje konkretniji koncept od *krova svijeta* (Pišković 2018).

Još jedna promjena u kojoj postoji veza između dvaju koncepata jest metonimija. Od metafore se razlikuje po tome što se veza između izvornog i odredišnog pojma ne temelji na sličnosti, nego na njihovoj bliskosti. To znači da su oni usko vezani na određeni način, primjerice jedan koncept dio je drugoga, jedan je cjelina koja u sebi sadržava drugi (npr. *Čitam Krležu* metonimijski je iskaz jer se ime književnika prenosi na neko njegovo djelo – Krleža je *cjelina* koja u sebi sadržava i autora i njegovo djelo).

Hollmann spominje i četvrti način tradicionalne klasifikacije, a njegova je značajka da opisuje je li do promjene došlo zbog unutarjezičnih čimbenika ili razloge semantičke promjene treba tražiti u izvanjezičnoj stvarnosti. Glavni unutarjezični uzrok semantičkih promjena druge su promjene u leksiku i značenju leksičkih jedinica, a izvanjezični faktori odnose se na društveno-kulturne promjene koje su tijekom vremena neizbježne (rušenje tabua, prihvaćanje nekad neprihvatljivih društvenih ponašanja i stavova, mijenjanje društvenih grupa i sl.).

3.2.3. Klasifikacija tipova semantičkih promjena Elizabeth Closs Traugott

Elizabeth Closs Traugott u članku „Semantic change“ (2017: 3) iznosi šest tipova semantičkih promjena; to su metaforizacija, metonimizacija, pejoracija, amelioracija, sužavanje značenja, generalizacija. Njezina se klasifikacija razlikuje od prethodnih po tome što su neke promjene izostavljene, pa u njoj ne nalazimo semantički zaokret, kao ni stjecanje, gubitak ili blijeđenje značenja. S druge strane ono što su autori prethodno navedenih klasifikacija iznosili kao jednu promjenu, Closs Traugott razdvaja, pa metaforizaciju i metonimizaciju objašnjava zasebno. Time je možda htjela naglasiti razliku između tih promjena, bez obzira na to što su obje vezane za polisemni rast leksema. Preciznije je od prethodnika utvrdila razliku između tih dviju promjena značenja, što smatram korisnim i potrebnim jer se metafora i metonimija i izvan okvira leksičke semantike često predstavljaju i kao slične promjene i kao slične figure, pa je mnogim studentima teško utvrditi po čemu se zapravo razlikuju. Klasifikacija Elizabeth Closs Traugott s jedne strane donosi jasniju podjelu semantičkih promjena, ali s druge strane izostavlja neke koje bi ipak trebalo spomenuti, prije svega semantički zaokret te stjecanje novog i gubitak starog značenja. Možda bismo se mogli voditi logikom da, primjerice, gubitkom starog značenja nije došlo do semantičke promjene, nego je značenje samo nestalo. Međutim smatram da je i nestanak značenja vrsta promjene značenja i da se ipak treba uzeti u obzir.

4. Metodologija

Istraživanje teme kojom se bavimo u ovom radu započelo je iznošenjem određenih pretpostavki. Prva je od njih da staroslavenski i hrvatski jezik imaju velik broj međusobnih homonima, odnosno da leksik hrvatskog jezika sadrži mnogobrojne leksičke jedinice koje su u istome obliku postojale i u staroslavenskom jeziku. Druga je pretpostavka da se među tim dijakronijskim homonimima mogu identificirati mehanizmi na temelju kojih je došlo do promjene značenja. Treća je pretpostavka da je najčešća osnova semantičkih promjena među uspoređivanim leksemima stjecanje novog značenja te da se ona češće odvijala u negativnom nego u pozitivnom smjeru, odnosno da je pejoracija češća semantička pojava od amelioracije.

Da bi se provjerile navedene pretpostavke, najprije je trebalo prikupiti podatke, što je u ovome slučaju značilo da treba analizirati rječničku bazu staroslavenskog i hrvatskog jezika. Najprije su prikupljene definicije riječi iz *Malog staroslavensko-hrvatskog rječnika* (2009) Borisa Kuzmića, Matea Žagara, Milice Lukić, Stjepana Damjanovića i Tanje Kuštović. U obzir su uzete one riječi koje i danas postoje u hrvatskom jeziku, ali imaju drugačije značenje. Nakon ispisivanja definicija leksema iz *Malog staroslavensko-hrvatskog rječnika* ekscerptirane su i homonimne leksičke jedinice iz *Velikog rječnika hrvatskog jezika* (2003) Vladimira Anića. Na temelju usporedbe rječničkih definicija staroslavenskih leksema i formalno ekvivalentnih hrvatskih leksema utvrđene su semantičke razlike među njima. Zahvaljujući obradi podataka i analizi utvrđenih razlika, uočene su brojne semantičke promjene koje su popisane u tablici u sljedećem poglavlju. U prvom stupcu tablice donose se staroslavenske riječi i njihova značenja, u drugom stupcu hrvatske riječi i njihova značenja, a u trećem stupcu određuje se vrsta semantičke promjene prepoznata u svakom pojedinom primjeru. Pritom se u obzir uzimaju sljedeće vrste semantičkih promjena opisanih u prethodnim poglavljima: stjecanje i gubitak značenja, promjena zadanog značenja, semantički zaokret ili enantiodromija, specijalizacija i generalizacija, deprecijacija i amelioracija, polisemni rast (metafora i metonimija).

5. Tablica s popisom semantičkih promjena

STAROSLAVENSKA RIJEČ	HRVATSKA RIJEČ	SEMANTIČKA PROMJENA
BESĚDA	BESJEDA	
1. riječ, govor, razgovor 2. tekst Evanđelja 3. propovijed 4. jezik	1. <i>arh.</i> riječ 2. govor u svečanoj prilici, posebno najavljena i pripremljena riječ, slovo	1. specijalizacija, gubitak pojedinih značenja 2. specijalizacija
CELYVATI	CJELIVATI	
1. pozdravljati 2. ozdravljati	<i>ekspr. jez. knjiž.</i> ljubiti	gubitak značenja stjecanje značenja
ČISTINA	ČISTINA	
dosljednost	1. oku otvoren prostor 2. prostor koji se otvara u šumi, prostor na kojem nema stabala	1. gubitak značenja, stjecanje značenja 2. stjecanje značenja
ČISTO	ČISTO	
pravilno	1. na čist način, bez onoga što bi kvarilo čistoću ili jasnoću 2. a. bistro, jasno, vedro b. jasno, razgovijetno	1. gubitak značenja, stjecanje značenja 2. promjena zadanog značenja

DOSADITI	DOSADITI	
1. drsko, loše postupiti 2. uvrijediti, prokleti	prevršiti mjeru šireći dosadu, postati nepodnošljiv šireći dosadu; dodijati	gubitak značenja stjecanje značenja
DRĚZBKĚ	DRZAK	
1. smion 2. drzak	koji je nametljivo nepristojan; bezobrazan, bezobziran, bezočan, drzovit	gubitak 1. značenja deprecijacija
DRĚŽAVA	DRŽAVA	
silna, moć, vlast	<i>pol.</i> političko-pravna, međunarodno priznata upravna organizacija s punim ili ograničenim suverenitetom, s različitim oblicima vladavine ili uređenja	gubitak značenja stjecanje značenja specijalizacija
GADĚ	GAD	
1. gmaz 2. zmija	osoba koja zaslužuje prezir, izaziva gađenje, zao čovjek; pokvarenjak, gnus	gubitak značenja stjecanje značenja deprecijacija metaforička asocijacija utemeljena na kolektivnoj ekspresiji
GAZA	GAZA	
blago, dragocjenost	laka tkanina rijetka tkanja od pamuka, lana ili svile za	gubitak značenja

	previjanje rana	stjecanje značenja
GLAGOLŦ	GLAGOL	
1. riječ 2. govor, razgovor 3. stvar 4. događaj	<i>gram.</i> vrsta riječi kojom se obično označuje proces, djelovanje, zbivanje, stanje, promjena stanja itd.	gubitak značenja specijalizacija
GODŦ	GOD	
1. određeno, prikladno vrijeme 2. godina 3. svečanost, blagdan	1. dan u godini koji se slavi; godišnjica, obljetnica; imendan 2. znak rasta i širenja debla u godinu dana u obliku koncentričnih prstenova	1. specijalizacija 2. specijalizacija, metonimija (razdoblje – promjena i događaj u tom razdoblju)
GODINA	GODINA	
1. čas 2. određeni trenutak 3. sat	1. vrijeme za koje Zemlja obiđe Sunce (astronomska godina); vrijeme od 1. siječnja do 31. prosinca (kalendarska godina) 2. vrijeme od dvanaest mjeseci računajući od nekog određenog dana 3. uzrast, starost, doba čovjekova života 4. vrijeme kraće od jedne godine za djelatnosti koje se obavljaju u godišnjim ciklusima 5. <i>zast.</i> a. kiša, dažd b. vremenska neprilika, nepogoda, nevrijeme	1. specijalizacija 2. specijalizacija 3. (u odnosu na 2.) specijalizacija 4. (u odnosu na 2.) specijalizacija 5. stjecanje značenja

GOVORĚ	GOVOR	
galama, vika	<p>1. a. prirodna sposobnost čovjeka da se sporazumijeva, šalje i vraća misli i poruke pomoću artikuliranih glasova koji oblikuju riječi i rečenica; rijek b. neko drugo sredstvo koje zamjenjuje govor i verbalni jezik kao sustav znakova (geste, grimase, kašalj u znak neslaganja itd.)</p> <p>2. način izgovora, način izgovaranja koji daje više ili manje važnosti jačini i dinamici glasa, brzini izgovaranja itd.</p> <p>3. <i>lingv.</i> a. idiom unutar nekog jezika koji se izdvaja i prepoznaje po nekim svojstvima b. jezični tip koji se unutar dijalekta/narječja ističe manjim, ali postojanim obilježjima, govor jednog sela, kraja itd.</p> <p>4. tekst koji ima poseban oblik, način izlaganja i izgovaranja prilagođen prilici</p>	<p>1. stjecanje značenja, generalizacija</p> <p>2. generalizacija</p> <p>3. stjecanje značenja</p> <p>4. stjecanje značenja</p>
GOVORITI	GOVORITI	
bučiti, galamiti	<p>1. imati sposobnost prenošenja poruke riječima; zboriti</p> <p>2. riječima iznositi neki smisao (tekst, obično bez predloška, za razliku od čitati)</p> <p>3. najavljuvati sredstvima izvan jezika</p> <p>4. razgovarati</p>	<p>1. generalizacija</p> <p>2. generalizacija</p> <p>3. stjecanje značenja</p> <p>4. generalizacija</p> <p>5. generalizacija</p>

	5. iznositi sadržaj	
HYTRO	HITRO	
pravilno, prikladno	okretno, brzim kretnjama, munjevito	gubitak značenja stjecanje značenja
HYTROSTĚ	HITROST	
1. oštroumnost, lukavost 2. znanje, znanost 3. umijeće, majstorstvo	osobina onoga koji je hitar i svojstvo onoga što je hitro; hitrina	gubitak značenja stjecanje značenja
HRAMĚ	HRAM	
kuća, dom, smještaj, prebivalište	1. građevina posvećena kakvu božanstvu, namijenjena štovanju božanstva 2. a. mjesto bogoslužja b. <i>retor.</i> vrlo važno mjesto neke djelatnosti gdje se nalazi ili stječe najvažnije ili najljepše što ono stvara	1. specijalizacija 2. stjecanje značenja, specijalizacija
HRANITI	HRANITI	
držati, čuvati, štititi	1. davati komu hranu izravno u usta 2. osiguravati komu hranu, izdržavati koga 3. davati ili opskrbljivati korisnim sastojcima u hrani	1. gubitak značenja, stjecanje značenja 2. specijalizacija 3. stjecanje značenja, metaforička asocijacija prema funkciji

IMATI	IMATI	
<p>1. hvatati, uzimati</p> <p>2. loviti</p> <p>3. sabirati, brati</p>	<p>1. a. (koga, što) biti vlasnik; posjedovati b. <i>razg.</i> biti imućan, dovoljno posjedovati</p> <p>2. (koga, što) a. posjedovati neku osobinu b. odlikovati se čime c. raspolagati čime, uživati što, biti okružen d. biti opskrbljen, providen čime, opisan čime, nositi na sebi e. biti u nekom stanju, biti obuzet; osjećati f. biti pred čim što treba uraditi, što se treba dogoditi g. biti u nekom odnosu s kim h. biti određene mjere, biti izražen mjerom i. biti određene starosti; navršavati</p> <p>3. a. trebati, morati b. željeti, namjeravati</p> <p>4. postojati, pojavljivati se kao činjenica s kojom valja računati</p> <p>5. <i>reg.</i> smatrati, držati</p>	<p>1. gubitak značenja, stjecanje značenja, generalizacija</p> <p>2. stjecanje značenja, metaforička asocijacija konkretno – apstraktno</p> <p>3. stjecanje značenja</p> <p>4. stjecanje značenja, metaforička asocijacija konkretno – apstraktno</p> <p>5. stjecanje značenja</p>
<p>ISTEŽATI¹</p>	<p>ISTEZATI</p>	
<p>1. preslušavati, raspitivati</p> <p>2. zahtijevati natrag</p>	<p>1. upotrebom snage činiti da se što dulji, da postane dulje, razvučenije</p> <p>2. potezanjem izvlačiti</p>	<p>1. gubitak značenja, stjecanje značenja</p> <p>2. gubitak značenja, stjecanje značenja</p>
<p>ISTEŽATI²</p>	<p>ISTEGNUTI</p>	
<p>1. preslušati, raspitati</p> <p>2. iskušati</p>	<p>potezanjem izvući</p>	<p>gubitak značenja, stjecanje značenja</p>

3. zatražiti natrag		
IZBITI	IZBITI	
pobiti	<p>1. a. (što) udarcem ili snažnim pokretom učiniti da što ispadne, izađe iz čega b. dati kome mnogo udaraca šibom, rukom i sl., ob. ne velike snage; istući, išibati</p> <p>2. a. nastati, pojaviti se b. pojaviti se na površini čega; probiti se, izrasti c. doći na kakav prostor, na kakvo mjesto d. pokazati se, otkriti se</p>	<p>1. metaforička asocijacija prema funkciji</p> <p>2. gubitak značenja, stjecanje značenja</p>
IZBIVATI	IZBIVATI	
ubijati redom, pobijati, istrebljivati	ne biti na svom stalnom mjestu gdje se boravi, radi ili djeluje, biti odsutan s takva mjesta	gubitak značenja stjecanje značenja
IZGUBITI	IZGUBITI	
pokvariti	<p>1. (koga, što) a. ostati bez čega b. nemati više mogućnosti služiti se čime c. ostati bez koga zbog rastanka ili smrti</p> <p>2. (što, na čemu) pretrpjeti gubitak, pretrpjeti kvar, snositi štetu, neuspjeh</p> <p>3. (što) potrošiti, propustiti, potratiti</p> <p>4. (se) a. nestati, iščeznuti b. zalutati c. <i>pren.</i> prestati biti koncentriran; zbuniti se, smesti se</p>	<p>1. gubitak značenja, stjecanje značenja</p> <p>2. metaforička asocijacija konkretno – apstraktno</p> <p>3. stjecanje značenja</p> <p>4. stjecanje značenja</p>

IZVITI	IZVITI SE	
svezati	<p>1. promijeniti ravan oblik savijanjem; izvinuti se, saviti se, iskriviti se</p> <p>2. <i>pren.</i> izići, izvući se iz čega</p>	<p>1. gubitak značenja, stjecanje značenja</p> <p>2. stjecanje značenja</p>
IZVOLITI	IZVOLJETI	
<p>1. izabrati</p> <p>2. prosuditi</p> <p>3. zavoljeti</p> <p>4. izvoljeti, poželjeti</p> <p>5. dopustiti</p>	<p>1. <i>arh.</i> udostojiti se, milostivo pristati, ushtjeti, blagoizvoljeti</p> <p>2. <i>razg.</i> blagonaklono uzeti ili prihvatiti</p>	<p>1. gubitak značenja, stjecanje značenja</p> <p>2. stjecanje značenja</p>
КАРЪ	КАР	
oblik, sličnost	<p>1. najmanji dio tekućine koji nastaje i dobiva oblik padanjem, kapanjem, iskapljivanjem; kaplja</p> <p>2. <i>pren.</i> nešto vrlo malo, u maloj količini</p> <p>3. <i>razg.</i> moždani ili srčani udar</p>	<p>1. specijalizacija</p> <p>2. stjecanje značenja</p> <p>3. stjecanje značenja</p>
ЛИКЪ	ЛИК	
kolo, skupni ples	<p>1. ukupnost crta lica</p> <p>2. a. figura u obrisu; pojava, obličje b. površina omeđena crtom</p> <p>3. <i>mat.</i> prikaz određene kombinacije geometrijskih</p>	<p>1. gubitak značenja, stjecanje značenja</p> <p>2. stjecanje značenja</p> <p>3. stjecanje značenja</p> <p>4. stjecanje značenja</p>

	<p>elemenata; geometrijska figura</p> <p>4. a. <i>knjiž.</i> skup moralnih, misaonih i osjećajnih osobina koje predstavljaju neku osobu u književnom djelu b. <i>umj.</i> u operi, drami ili općenito u književnom djelu, nositelj neke uloge u scenskoj radnji; lice</p>	
LUČA	LUČA	
zrak, zraka, trak	<p>1. baklja, zublja</p> <p>2. zraka</p>	<p>1. stjecanje značenja</p> <p>2. promjena zadanog značenja</p>
METATI	METATI	
bacati	stavljati, polagati	<p>gubitak značenja</p> <p>stjecanje značenja</p> <p>generalizacija</p>
MISA	MISA	
zdjela	<p>1. <i>kršć.</i> središnji i najvažniji čin bogoslužja</p> <p>2. <i>glazb.</i> a. ordinarij mise, odnosno naziv za one dijelove mise koji se pjevaju b. od 1400, muzička forma vrlo često komponirana i izvođena</p>	<p>1. gubitak značenja, stjecanje značenja</p> <p>2. stjecanje značenja</p>
MYTO	MITO	

<p>1. nagrada, dar, poklon 2. nadnica, plaća, dobit 3. novac</p>	<p>1. novac ili druga vrsta nagrade koja se daje kriomice, a namijenjena je onome tko je u mogućnosti iskoristiti svoj položaj i nešto odlučiti, učiniti u korist davaoca, ob. mimo zakona i etike</p> <p>2. <i>pov.</i> carina, porez, maltarina koja se plaćala pri uvozu robe ili prijelazu preko određenog teritorija</p>	<p>1. (u odnosu na 3.) specijalizacija, (u odnosu na 1.) deprecijacija</p> <p>2. (u odnosu na 3.) specijalizacija</p>
MOLb	MOL¹	
moljac	lučki nasip, izgrađeno mjesto za pristajanje i vez brodova; molo, mul	gubitak značenja stjecanje značenja
	MOL²	
	<i>glazb.</i> jedan od dva glavna tonska roda	stjecanje značenja
	MOL³	
	<i>fiz.</i> SI jedinica količine tvari	stjecanje značenja
MQKA¹	MUKA	
muka, mučilo	<p>1. a. veliko fizičko naprezanje u radu; trud b. fizičke i duševna patnje i tegobe, osjećaj da se podnosi mučenje</p> <p>2. <i>meton.</i> ono što je mukom</p>	<p>1. stjecanje značenja, metaforička asocijacija konkretno – apstraktno</p> <p>2. metonimija (rad –</p>

	stečeno, imovina stečena trudom 3. osjećaj gađenja, tegobe, ob. u želucu; mučnina	rezultat toga rada) 3. promjena zadanog značenja
MOKA²		
brašno		gubitak značenja
NAČELO	NAČELO	
1. početak 2. uprava, vlast	osnova, temelj iz kojeg potječe sve što jest; polazna točka, prapočetak, početak, princip	gubitak značenja
NAČETI	NAČETI	
početi	1. (što) a. početi trošiti, upotrebljavati b. <i>meton.</i> biti uzrokom da što počne slabiti, npr. o bolesti i zdravlju 2. (koga) <i>pren. razg.</i> početi raditi protiv koga	1. specijalizacija 2. specijalizacija, deprecijacija
NALAGATI	NALAGATI	
nalijegati	nesvršeni glagol od <i>naložiti</i>	gubitak značenja stjecanje značenja
NALOŽITI	NALOŽITI¹	
staviti, položiti	učiniti da što gori; podložiti, potpaliti	gubitak značenja stjecanje značenja

	NALOŽITI²	
	narediti, zapovjediti	stjecanje značenja
NARICATI (SE)	NARICATI	
imenovati, nadjenuti ime, zvat (se), apelirati	žaliti, oplakivati, zapijevati, tužiti (ob. u vezi s pokojnikom)	gubitak značenja stjecanje značenja deprecijacija
NESTI	NESTI	
nositi	nositi jaja; snijeti	stjecanje značenja specijalizacija
OBAVITI	OBAVITI	
1. otkriti, objaviti 2. pokazati	izvršiti posao, učiniti, uraditi, izvesti	gubitak značenja stjecanje značenja
OBITĚĽ	OBITELJ	
1. konačište 2. samostan	1. <i>sociol.</i> temeljna društvena jedinica zasnovana na zajedničkom životu užeg kruga srodnika, ob. roditelja i njihove djece; porodica, familija 2. (+ <i>potenc.</i>) zajednica (ljudi, stvari i sl.) 3. <i>žarg.</i> naziv za operativnu jedinicu mafije ili kakve druge kriminalne organizacije; klan	1. gubitak značenja, stjecanje značenja 2. gubitak značenja, generalizacija 3. stjecanje značenja, deprecijacija

OBRAZOVATI	OBRAZOVATI	
1. oblikovati 2. označavati, predstavljati	1. (koga) pružiti/pružati kome naobrazbu; školovati, izobraziti 2. (što) osnovati, sastaviti/sastavljati, stvoriti 3. (se) dobiti/dobivati naobrazbu, školovati se, izobraziti se	1. stjecanje značenja, metaforička transformacija konkretno – apstraktno 2. (u odnosu na 1.) promjena zadanog značenja 3. stjecanje značenja, (u odnosu na 1.) metaforička transformacija konkretno – apstraktno
OGLASITI	OGLASITI	
poučiti u vjeri	1. (što) objaviti javnosti; najaviti 2. (se) dati glasa o sebi (riječju, pismom ili drugačije)	1. gubitak značenja, stjecanje značenja 2. stjecanje značenja
OKUŠATI	OKUŠATI SE	
iskušavati, dovesti u napast	ogledati se, ocijeniti svoje mogućnosti prema čemu, u čemu	stjecanje značenja specijalizacija
OPALITI	OPALITI	
zapaliti, spaliti	1. izbaciti zrno ili sačmu (o vatrenom oružju) 2. (koga, što) a. zahvatiti vatrom ili izvorom topline po površini;	1. gubitak značenja, stjecanje značenja 2. promjena zadanog značenja

	nagorjeti, opržiti b. udariti 3. a. <i>žarg.</i> jako zaračunati, pretjerano zacijeniti b. obaviti spolni odnos (o muškarcu)	3. stjecanje značenja
OPASNO	OPASNO	
brižljivo, skrbno	na opasan način; pogibeljno, zlo, opako	gubitak značenja stjecanje značenja semantički zaokret (enantiodromija) deprecijacija
OPRAVDANJE	OPRAVDANJE	
1. dobro djelo 2. propis, odredba, naputak	1. glag. im. od <i>opravdati</i> (a. otkloniti s koga sumnju ili optužbu dokazujući da je ona neosnovana b. navesti razloge za neki postupak, radnju i sl.) 2. ono što se navodi kao razlog za neki propust, neprimjeren ili loš postupak; izgovor, izlika, izvinjenje	1. specijalizacija 2. gubitak značenja, stjecanje značenja
ORITI	ORITI SE	
zavoditi	<i>jez. knjiž. razg.</i> razlijegati se na velikom otvorenom prostoru; odjekivati, odzvanjati	gubitak značenja stjecanje značenja
OSLABITI	OSLABITI	

<p>1. olakšati 2. osloboditi, pustiti 3. dopustiti 4. popustiti</p>	<p>1. (koga, što) učiniti da tko ili što postane slabim 2. postati slab; smanjiti se</p>	<p>1. metaforička asocijacija prema funkciji 2. (u odnosu prema 1.) metaforička asocijacija prema funkciji</p>
OSTANŃKŃ	OSTANAK	
<p>1. ostatak 2. relikvija 3. nasljedstvo</p>	<p>1. ostajanje 2. <i>arh. knjiš.</i> ostatak</p>	<p>1. metaforička asocijacija prema funkciji i učinku 2. promjena zadanog značenja</p>
OSVEŃTITI	OSVETITI	
<p>posvetiti</p>	<p>1. (koga, što) izvršiti osvetu 2. (se) a. izvršiti osvetu, uzvratiti b. biti kažnjen, loše proći zbog nekog postupka</p>	<p>1. gubitak značenja, stjecanje značenja, deprecijacija 2. stjecanje značenja, semantički zaokret (enantiodromija)</p>
OTEŃATI	OTEZATI	
<p>upitati, zapitati</p>	<p>razvlačiti što više, odugovlačiti</p>	<p>gubitak značenja stjecanje značenja deprecijacija</p>
PAMEŃŃ	PAMET	
<p>1. uspomena, sjećanje</p>	<p>1. sposobnost čovjeka da misli, shvaća i prosuđuje, spoznajna</p>	<p>1. metonimija (rezultat sposobnosti –</p>

2. pozornost	<p>spodobnost, sposobnost za otkrivanje odnosa (uzročnosti, istovjetnosti itd.) među činjenicama i stvarima; inteligencija, razum, um</p> <p>2. prirodna sposobnost, nadarenost za što</p> <p>3. sjećanje, moć sjećanja, pamćenje</p> <p>4. <i>arh.</i> davnina</p>	<p>sposobnost)</p> <p>2. gubitak značenja, stjecanje značenja</p> <p>3. promjena zadanog značenja</p> <p>4. stjecanje značenja</p>
PARITI	PARITI¹	
letjeti, lijetati	<p>1. (koga, što) sparivati, sastavljati u par radi zajedničkog posla, djelovanja</p> <p>2. (se) <i>biol.</i> spajati se (o mužjaku i ženki) radi oplodnje</p> <p>3. (s kim) <i>lokal. razg.</i> družiti se, biti s kime par, biti ravan po godinama s kim, družiti se kao sa sebi ravnim ili s vršnjakom</p>	<p>1. gubitak značenja, stjecanje značenja</p> <p>2. stjecanje značenja</p> <p>3. stjecanje značenja</p>
	PARITI²	
	izlagati što pari	stjecanje značenja
PASTUHЬ	PASTUH	
pastir	<i>zool.</i> neuškopljen konj sposoban za rasplod; ždrijebac	<p>gubitak značenja</p> <p>stjecanje značenja</p>
PYTANIE	PITANJE	

istraživanje	<p>1. riječi ili rečenice kojima se pita ono na što se očekuje odgovor; upit</p> <p>2. ono o čemu se govori, raspravlja, ono čemu se traži rješenje; problem, tema</p>	<p>1. metaforička asocijacija prema funkciji</p> <p>2. promjena zadanog značenja</p>
PYTATI	PITATI	
istraživati	<p>1. (koga, što, se) obraćati se riječima tražeći odgovor, postavljati pitanje ili pitanja</p> <p>2. (za koga, za što) obavještavati se o komu; zanimati se, interesirati se za koga</p> <p>3. (koga) ispitivati, provjeravati znanje</p> <p>4. (što) tražiti što, potraživati</p>	<p>1. specijalizacija, metaforička asocijacija prema funkciji</p> <p>2. promjena zadanog značenja</p> <p>3. metaforička asocijacija prema funkciji</p> <p>4. stjecanje značenja</p>
PITOMЪ	PITOM	
nahranjen	<p>1. a. pripitomljen, koji živi uz ljude i koristi ljudima b. oplemenjen radom ljudi, koji sade ljudi</p> <p>2. a. koji je obrađen, kultiviran b. koji je ugodan za življenje (ob. blage klime)</p> <p>3. koji je blage naravi, krotak, ljubazan, pristupačan</p>	<p>1. gubitak značenja, stjecanje značenja</p> <p>2. stjecanje značenja</p> <p>3. stjecanje značenja</p>
PIVO	PIVO	
1. piće	alkoholno piće dobiveno	gubitak značenja

2. gozba	nepotpunim vrenjem, ob. ječmenog slada u vodi, uz dodatak hmelja	stjecanje značenja specijalizacija
PLAVĚ	PLAV	
žučkast	1. koji je boje čistoga neba (jedne od osnovnih boja spektra) 2. svijetložut, žučkast (o kosi)	1. gubitak značenja, stjecanje značenja 2. promjena zadanog značenja, specijalizacija
PODRBŽATI	PODRŽATI	
zadržati	1. držati, nositi dio ili svu težinu čega 2. dati, pružiti podršku 3. biti posebno zainteresiran; navijati	1. gubitak značenja, stjecanje značenja 2. stjecanje značenja 3. stjecanje značenja
POHYTATI	POHITATI	
obuhvaćati, zahvaćati	nastojati da se što prije stigne ili obavi; spješiti, žuriti	gubitak značenja stjecanje značenja
POIMATI	POIMATI	
uzimati	1. shvaćati 2. razumijevati na razini pojmova	1. gubitak značenja, stjecanje značenja 2. stjecanje značenja
POKAZATI	POKAZATI	

prekoriti, kazniti	<p>1. (komu, što) a. učiniti da se što vidi, pogleda b. obratiti čiju pozornost na koga, na što (ob. gestom u pravcu koga, čega) c. <i>pren.</i> učiniti jasnim, očitim, razumljivim; objasniti</p> <p>2. (se) očitovati osobine, svojstva</p> <p>3. (komu) <i>pren.</i> osvetiti se komu za što, kazniti koga zbog čega</p> <p>4. (se) a. pojaviti se, postati vidljiv b. izbiti, izvući na površinu c. iskazati se</p>	<p>1. gubitak značenja, stjecanje značenja, amelioracija</p> <p>2. stjecanje značenja</p> <p>3. promjena zadanog značenja</p> <p>4. stjecanje značenja</p>
PONOSŃ	PONOS	
<p>1. sramota</p> <p>2. poruga, prijekor</p>	osjećaj časti i dostojanstva, sposobnost samopoštovanja	<p>gubitak značenja</p> <p>stjecanje značenja</p> <p>semantički zaokret (enantiodromija)</p>
PONOVITI	PONOVITI	
<p>1. obnoviti</p> <p>2. posvetiti</p>	<p>1. (što) a. ponov(n)o učiniti (reći itd.) isto b. obnoviti u pameti ono što je bilo rečeno, naučeno</p> <p>2. (se) a. dogoditi se ponovno b. nabaviti što novo (ob. odjeću ili dio odjeće), opremiti se čim novim</p> <p>3. reći ili izvijestiti o čemu (što se čulo)</p> <p>4. ponovno se javiti (bolest se ponovila)</p>	<p>1. a. stjecanje značenja, b. specijalizacija</p> <p>2. stjecanje značenja</p> <p>3. stjecanje značenja</p> <p>4. stjecanje značenja, (u odnosu na 1.) metaforička asocijacija prema funkciji</p>

POPŔRATI	POPRA TI	
zgaziti, zatrijeti	malo oprati po površini, vodom ili drugom tekućinom učiniti da površina bude čista	gubitak značenja stjecanje značenja
PORAZITI	PORAZITI	
udariti, tući	1. nanijeti poraz, učiniti da tko izgubi (u borbi, utakmici, natjecanju) 2. zaprepastiti, ošamutiti, izazvati snažan dojam u lošem smislu	1. metaforička asocijacija prema funkciji 2. stjecanje značenja, metaforička transformacija konkretno – apstraktno
POROKŔ	POROK	
prigovor, sramota, prijekor, pogrda	1. a. kriminalno ili nemoralno ponašanje b. osobit oblik takva ponašanja (prostitucija, narkomanija i sl.) 2. nedostatak, mana u ponašanju ili slabost karaktera (sklonost piću, cigaretama i sl.)	1. gubitak značenja, stjecanje značenja, specijalizacija, metaforička asocijacija prema funkciji 2. stjecanje značenja
POSLUHŔ	POSLUH	
svjedok	poslušnost	gubitak značenja stjecanje značenja
POSLUŠNIKŔ	POSLUŠNIK	

slušalac	1. <i>pejor.</i> onaj koji je poslušan, koji sluša bez pogovora 2. <i>crkv.</i> onaj koji se u crkvenom redu zavjetovao na posluh	1. specijalizacija, deprecijacija 2. stjecanje značenja, metaforička asocijacija prema funkciji
POSQDITI	POSUDITI	
1. presuditi, odlučiti 2. osvojiti, dobiti	1. <i>term.</i> dati ili uzeti na neko vrijeme predmet uz obvezu vraćanja 2. <i>razg.</i> pozajmiti	1. gubitak značenja, stjecanje značenja, specijalizacija 2. semantički zaokret
POVADITI	POVADITI	
prouzročiti, potaknuti	sve redom izvaditi	gubitak značenja stjecanje značenja
POVĚSTĚ	POVIJEST	
pripovijest, priča, izjava	1. <i>term.</i> ukupnost prošlih činjenica, prošla stvarnost (<i>res gestae</i>), predmet bavljenja povjesničara 2. <i>razg.</i> historija 3. a. školski predmet b. <i>žarg. meton.</i> udžbenik za taj predmet	1. gubitak značenja, stjecanje značenja, semantički zaokret 2. stjecanje značenja 3. stjecanje značenja
POZORĚ	POZOR	
prizor, kazališni komad	1. <i>knjiš.</i> pozornost 2. <i>pov. vojn.</i> u domobranstvu do 1918. i 1941—1945. zapovijed za	1. gubitak značenja, stjecanje značenja

	<p>nepomičan stav ruku uz tijelo; (mirno! u jugoslavenskoj vojsci 1918—1945. i od 1945)</p> <p>3. <i>vojn.</i> a. zapovijetka kojom se izriče zapovijed b. stav koji se zauzima nakon zapovijedi</p> <p>4. a. (po <i>admin.</i> i drugim uvedenim običajima) poziv na pozornost i obraćanje pozornosti (usmeno i ponovljeno: pozor!, pozor!) b. <i>razg.</i> pazi ovamo! c. (bez utjecaja navike u <i>admin.</i> i sl.) pažnja!</p>	<p>2. stjecanje značenja</p> <p>3. stjecanje značenja</p> <p>4. stjecanje značenja</p>
POZORŃNIKŃ	POZORNIK	
gledatelj	<p>1. prvi čin vojnika i gardista Republike Hrvatske</p> <p>2. policajac koji nadzire red na ulici (u raznim zemljama)</p>	<p>1. gubitak značenja, stjecanje značenja</p> <p>2. stjecanje značenja, promjena zadanog značenja, specijalizacija</p>
PRAVITI	PRAVITI	
voditi, upravljati	<p>1. (što) a. izrađivati, proizvoditi b. stvarati, formirati, oblikovati c. <i>razg.</i> spremati, pripravlјati, priređivati</p> <p>2. (u raznim vezama riječi) [<i>praviti djecu; praviti gluposti</i>]</p>	<p>1. gubitak značenja, stjecanje značenja</p> <p>2. generalizacija</p>
PRŃBATI	PRATI	
prhnuti, uzletјeti	<p>1. (koga, što, se) ispiranjem u tekućini (ob. u vodi) uklanjati</p>	<p>1. gubitak značenja,</p>

	nečistoću 2. (se) <i>pren. razg. pejor.</i> opravdavati se, tražiti opravdanje	stjecanje značenja 2. stjecanje značenja
PRĚBĀTI	PRATI	
tući		gubitak značenja
PRĚBYTI	PREBITI	
poživjeti, proboraviti, opstati, ustrajati	1. jako istući; premlatiti 2. slomiti nadvoje 3. poravnati, izmiriti financijskom i sl. operacijom	1. gubitak značenja, stjecanje značenja, deprecijacija 2. stjecanje značenja 3. stjecanje značenja
PRĚLĚP	PRELIJEP	
uzvišen	koji je vrlo lijep	gubitak značenja stjecanje značenja specijalizacija metaforička asocijacija apstraktno – konkretno
PRĚPIRATI	PREPIRATI SE	
1. gaziti, obečašćivati, oskvrnjivati 2. uvjeravati	biti u prepirci, voditi prepirku s kim; svađati se	gubitak značenja stjecanje značenja (u odnosu na 2.) metaforička asocijacija

		prema funkciji
PRĚSLUŠATI	PRESLUŠATI	
biti neposlušan, tvrdoglav	1. u službenom postupku ispitati svjedoka ili krivca 2. odslušati drugi put, ponovo	1. gubitak značenja, stjecanje značenja 2. stjecanje značenja
PRIBYTI	PRIBITI	
pridoći, prići, pridružiti se	1. (što) pričvrstiti, utvrditi što čavlina na podlogu ili jedan dio uz drugi 2. (se) <i>pren. ekspr.</i> stati, postaviti se tijesno uz koga ili što; prilijepiti se	1. gubitak značenja, stjecanje značenja 2. specijalizacija
PRIČESTĚNIKŮ	PRIČESNIK	
1. drug 2. sudionik	onaj koji prima pričest	gubitak značenja stjecanje značenja specijalizacija
PRIČESTITI SE	PRIČESTITI	
postati sudionik, uključiti se, uzeti udio u čemu	1. (koga) obaviti obred pričesti, dati pričest 2. (se) primiti pričest 3. (se) <i>pren.</i> uzeti samo malo jela, jedva nešto pojesti, kušati jelo samo iz pristojnosti, samo malo	1. gubitak značenja, stjecanje značenja 2. stjecanje značenja 3. promjena zadanog značenja, specijalizacija

	pojesti	
PRIČINITI	PRIČINITI	
1. pridružiti, priključiti, pripojiti 2. opremiti	1. (što) izazvati, učiniti 2. (se) pokazati se u misli, u mašti, prividjeti se	1. gubitak značenja, stjecanje značenja 2. stjecanje značenja, specijalizacija
PRIHODŬ	PRIHOD	
dolazak	1. novac ili drugačija materijalna vrijednost stečena radom, rentom itd., u jednom razdoblju; primitak 2. <i>ekon.</i> bruto priljev novca koji proizlazi iz redovitog poslovanja	1. gubitak značenja, stjecanje značenja 2. specijalizacija, metaforička transformacija konkretno – apstraktno
PRIKLADŬ	PRIKLAD	
simbol	ograda kamina s otvorenom vatrom	gubitak značenja stjecanje značenja
PRIKRYTI	PRIKRITI	
prekriti	1. sakriti (se) a. od izravnog pogleda b. od uvida drugoga 2. djelomično pokriti čime 3. ne očitovati, ne pokazati; zatomiti	1. stjecanje značenja 2. promjena zadanog značenja 3. stjecanje značenja, metaforička transformacija konkretno – apstraktno

PRIMĚNITI	PRIMIJENITI	
pribrojiti, priračunati	1. a. uvesti u upotrebu; upotrijebiti, iskoristiti b. (na koga) protegnuti, proširiti upotrebu na koga 2. provesti u djelo; ostvariti	1. gubitak značenja, stjecanje značenja 2. stjecanje značenja
PRIPASTI	PRIPASTI	
1. pasti (na koljena) 2. pristupiti	postati čije vlasništvo, dopasti komu u svojinu, doći u stanje da se bude čiji	gubitak značenja stjecanje značenja
PRISEGNŪTI	PRISEGNUTI	
dotaknuti	položiti prisegu, zakletvu; priseći	gubitak značenja stjecanje značenja
PRISĚTITI	PRISJETITI	
posjetiti	obnoviti u pameti, sjetiti se čega, vratiti neko znanje u svijest	gubitak značenja stjecanje značenja metaforička transformacija konkretno – apstraktno specijalizacija
PRITVORĚ	PRITVOR	
trijem, predvorje	oduzimanje slobode onome za koga se sumnja da je počinio	gubitak značenja

	krivično djelo	stjecanje značenja deprecijacija
PRITVORITI	PRITVORITI	
pridati, pribaviti, priložiti	1. (što) privremeno, nepotpuno, malo zatvoriti 2. (koga) odrediti pritvor komu	1. gubitak značenja, stjecanje značenja 2. stjecanje značenja
PROBAVITI	PROBAVITI	
produžiti	1. iskoristiti hranu probavom 2. <i>pren.</i> prihvatiti neku, ob. neugodnu činjenicu	1. gubitak značenja, stjecanje značenja 2. stjecanje značenja
PROFITŤ	PROFIT	
prorok	1. <i>ekon.</i> količina novca koja se dobije kada se od ukupnog prihoda poduzeća odbiju troškovi svih inputa ili proizvodnih faktora; višak, dobit 2. <i>pren.</i> dobit iz neke situacije (novčana, moralna i sl.)	1. gubitak značenja, stjecanje značenja 2. stjecanje značenja
PROGLASITI	PROGLASITI	
1. uzbuditi, ogorčiti 2. pretkazati 3. pjevati pred kime	1. (što) a. objaviti kakvo javno saopćenje, javno izdati službeni akt o čemu; proklamirati b. javno reći, staviti svima do znanja; objaviti c. razglasiti 2. (koga čim, za što) a. imenovati,	1. gubitak značenja, stjecanje značenja 2. stjecanje značenja 3. metaforička asocijacija prema funkciji i načinu

	<p>promaknuti u zvanje, čin, funkciju i sl. b. javno, službeno označiti koga krivim, nedužnim i sl.</p> <p>3. (se) a. javno se predstaviti b. objaviti svoje postavljenje, imenovanje</p>	izvedbe
PROMYSLITI	PROMISLITI	
pobrinuti se	<p>1. (što) u mislima pretresti pojedinosti i okolnosti; prosuditi, razmisliti</p> <p>2. provesti neko vrijeme razmišljajući</p> <p>3. (o čemu) razmisliti o čemu radi donošenja odluke</p>	<p>1. gubitak značenja, stjecanje značenja</p> <p>2. stjecanje značenja</p> <p>3. stjecanje značenja</p>
PUSTOŠ	PUSTOŠ	
raspuštenost, neobuzdanost	<p>1. pust, prazan, nenaseljen kraj</p> <p>2. opustošen i napušten kraj, mjesto i sl.</p> <p>3. praznina, samoća</p>	<p>1. gubitak značenja, stjecanje značenja</p> <p>2. stjecanje značenja, metaforička transformacija apstraktno – konkretno</p> <p>3. stjecanje značenja</p>
RAČICA	RAČICA	
blagajna, riznica	ženka raka	<p>gubitak značenja</p> <p>stjecanje značenja</p>

RADITI	RADITI	
<p>skrbiti se, brinuti se</p>	<p>1. (što) a. obavljati posao, sustavno ulagati napore da se postigne neki rezultat b. biti zauzet poslom, biti angažiran na poslu c. baviti se nekom djelatnošću kao zanimanjem, obavljati neku djelatnost uz naknadu</p> <p>2. (oko čega, na čemu) truditi se oko čega, nastojati da što uspije; djelovati, činiti, postupati</p> <p>3. a. biti u stanju aktivnog djelovanja; funkcionirati, obavljati poslovnu aktivnost; poslovati b. <i>lov.</i> tražiti i podizati divljač (o psu)</p> <p>4. (3. l. jd) (u raznim vezama riječi) u zn. da djeluje riječ uz koji gl. raditi stoji, da se pojavljuju posljedice, da se osjeća prisutnost čega; činiti svoje</p>	<p>1. stjecanje značenja, generalizacija</p> <p>2. stjecanje značenja</p> <p>3. stjecanje značenja</p> <p>4. stjecanje značenja</p>
RASPONЪ	RASPON	
<p>križ</p>	<p>1. razmak između dviju krajnjih točaka predmeta izražen u jedinicama mjere</p> <p>2. razlika između najvećeg i najmanjeg iznosa u nekoj raspodjeli i sl.</p> <p>3. <i>tehn.</i> dio mosta ili kakve druge konstrukcije između dva stupa odnosno dva nosača</p>	<p>1. gubitak značenja, stjecanje značenja</p> <p>2. stjecanje značenja</p> <p>3. stjecanje značenja</p>

RASTVORITI	RASTVORITI	
promiješati, rastopiti	<p>1. potpuno otvoriti ono što ima krila, npr. vrata i sl.</p> <p>2. otopiti (se)</p>	<p>1. stjecanje značenja</p> <p>2. promjena zadanog značenja</p>
REDŬ	RED	
kola	<p>1. a. skup onoga što dolazi jedno za drugim b. položaj onoga što se nalazi poredano jedno za drugim, jedno ispred drugog ili jedno pored drugog</p> <p>2. redak</p> <p>3. a. društveni stalež, staleška skupina; klasa b. crkveno udruženje ili organizacija; svećenstvo</p> <p>4. veći broj koga ili čega; skupina, jedinica</p> <p>5. <i>biol.</i> jedna od sistematskih kategorija u biologiji (za razliku od klase, razreda i porodice); ordo</p> <p>6. (ob. <i>mn</i>) <i>mat.</i> izraz $a_1 + a_2 + \dots + a_n + \dots$ koji naznačuje sumu svih članova zadanog niza, sa smislom proširenja operacije zbrajanja na beskonačno mnogo pribrojnika; suma reda definira se kao limes niza konačnih suma oblika $a_1 + a_2 + \dots + a_n$ ako taj postoji [konvergentan red, inače divergentan red]</p> <p>7. stanje uređeno zakonskim propisima; poredak</p>	<p>1. gubitak značenja, stjecanje značenja</p> <p>2. stjecanje značenja</p> <p>3. stjecanje značenja</p> <p>4. stjecanje značenja</p> <p>5. stjecanje značenja</p> <p>6. stjecanje značenja</p> <p>7. stjecanje značenja</p> <p>8. stjecanje značenja</p> <p>9. stjecanje značenja</p>

	<p>8. a. pravilo, propis o ponašanju, postupcima, pristojnost b. pravilan, ustanovljen slijed i način rada; postupanje, postupak c. uređeno stanje, disciplina d. stanje određeno po nekim načelima (običajima, tradicijom, zakonima); poredak</p> <p>9. zakonita uzajamna povezanost mnoštva različitih elemenata unutar pojedinih područja u prirodi, društvu i mišljenju; organizacija</p>	
ROTA	ROTA	
prisega, zakletva	<p>1. znak papinske kancelarije od sredine 11. st.; nastao je od znaka križa, a postavljao se pred papin potpis</p> <p>2. manja jedinica sastavljena od tri desetine (ili neke druge tri najmanje jedinice); vod</p> <p>3. u 13. i 14. st. (osobito u Engleskoj) kanonska kompozicija, posebno za kružni i beskonačni kanon</p> <p>4. kružna naprava koja se okreće na osovini i omogućuje kretanje, radnju itd.; kotač</p>	<p>1. gubitak značenja, stjecanje značenja</p> <p>2. stjecanje značenja</p> <p>3. stjecanje značenja</p> <p>4. stjecanje značenja</p>
ROZGA	ROZGA	
grana, šiba, mladica	<p>1. motka, kolac za podupiranje; reznik, rozgva</p> <p>2. prekrížene motke koje se</p>	<p>1. stjecanje značenja, metaforička asocijacija po izgledu/obliku</p>

	stavljaju na krov preko sljemena umjesto rogova	2. stjecanje značenja
SANĀ	SAN	
čast, dostojanstvo, status	<p>1. <i>fiziol.</i> periodično stanje poćinka tijela s potpunim ili djelomićnim prestankom rada mišića; spavanje</p> <p>2. nespjesna duševna aktivnost za vrijeme spavanja; sanjanje</p> <p>3. <i>pren.</i> ono što se zamišlja, o ćemu se mašta; maštarija, nedostižna želja</p>	<p>1. gubitak znaćenja, stjecanje znaćenja</p> <p>2. stjecanje znaćenja</p> <p>3. stjecanje znaćenja</p>
SELO	SELO	
<p>1. polje, njiva</p> <p>2. zemlja, područje</p>	<p>1. osnovno naselje u kojem se stanovnici pretežno bave obradom zemlje</p> <p>2. <i>meton.</i> a. stanovništvo takvog naselja b. društveni sloj koji živi na selu ili se pretežno bavi poljoprivredom</p>	<p>1. gubitak znaćenja, stjecanje znaćenja</p> <p>2. stjecanje znaćenja, metonimija (objekt – mjesto u kojem ljudi obraćuju taj objekt)</p>
SKANDALĀ	SKANDAL	
sablazan, iskušenje	neprilićan dogaćaj koji predstavlja javnu sramotu, koji izaziva sablazan; sramota, bruka	<p>stjecanje znaćenja</p> <p>metonimija (osjećaj – dogaćaj koji izaziva taj osjećaj)</p>
SKORĀ	SKORI	

brz	koji će uslijediti u bliskoj budućnosti, onaj koji će uskoro doći	gubitak značenja stjecanje značenja metafora zasnovana na asocijativnom povezivanju prostora i vremena
SKRЉBB	SKRB	
tjeskoba, skrb, tuga	briga o drugima; njega, staranje	gubitak značenja stjecanje značenja
SKRЉBITI	SKRBITI SE	
mučiti	1. (o kome) brinuti se za čiju egzistenciju, voditi brigu oko podizanja (djece, štíćenika) 2. (se) <i>knjiš. retor.</i> , v. brinuti (se)	1. gubitak značenja, stjecanje značenja, semantički zaokret, (enantiodromija) amelioracija 2. stjecanje značenja
SLATINA	SLATINA	
močvara, blato, slano tlo	1. vrelo slane vode 2. a. tlo na kojem izbija ili se nakuplja slana voda, močvarno tlo; kaljuža b. <i>meton.</i> predio takva tla	1. gubitak značenja, stjecanje značenja 2. promjena zadanog značenja, metonimija (dio – cjelina)
SЉLIČNO	SLIČNO	
bitno, istobitno	sličeci, sa sličnošću, nalikujući,	gubitak značenja

	tako da nalikuje	stjecanje značenja
SBLOGŦ	SLOG	
riječ	<p>1. <i>tisk.</i> a. tekst ručno ili strojno priređen za tisak b. veličina i vrsta tiskarskih slova</p> <p>2. glas ili skup glasova koji se osjeća kao izgovorna cjelina unutar jedne riječi; najmanja ritmička jedinica (sastoji se od samoglasnika ili drugog slogotvornika te eventualno jednog ili više suglasnika)</p> <p>3. <i>arh.</i> stil</p>	<p>1. gubitak značenja, stjecanje značenja</p> <p>2. stjecanje značenja, metonimija (cjelina – dio)</p> <p>3. stjecanje značenja</p>
SLOVO	SLOVO	
<p>1. riječ, govor, razum</p> <p>2. Sveto pismo, homilija</p>	<p>1. pismeni znak u alfabetskom pismu; grafem</p> <p>2. <i>retor.</i> (prigodni) govor</p>	<p>1. gubitak značenja, stjecanje značenja</p> <p>2. gubitak značenja, promjena zadanog značenja, specijalizacija</p>
SLUŽŦ	SLUZ	
sok	<i>fiziol.</i> ljepljiva, gusta izlučevina koja oblaže i štiti sluznice	<p>gubitak značenja</p> <p>stjecanje značenja</p> <p>metaforička asocijacija po izgledu</p>
SBŦNIMATI (SE)	SNIMATI	

spajati (se), skupljati (se)	<p>1. (koga, što) različitim elektronskim pomagalicama i tehnikama bilježiti sliku i ton</p> <p>2. baviti se snimanjem kao profesijom</p> <p>3. (što) a. uzimati podatke koji će se kasnije stručno obraditi b. <i>žarg.</i> opažati, motriti</p> <p>4. <i>zast. arh.</i> skidati</p>	<p>1. gubitak značenja, stjecanje značenja</p> <p>2. stjecanje značenja</p> <p>3. stjecanje značenja</p> <p>4. stjecanje značenja</p>
SOLILO	SOLILO	
pladanj, zdjela	solište (<i>lov.</i> hranilište ili mjesto gdje se zimi postavlja sol za divljač)	<p>gubitak značenja</p> <p>stjecanje značenja</p> <p>specijalizacija</p> <p>metonimija (posuda za hranu – mjesto gdje se ostavlja hrana)</p>
SĀRICATI	SRICATI	
raspravljati, dogovarati se	čitajući izgovarati slovo po slovo, slog po slog	<p>gubitak značenja</p> <p>stjecanje značenja</p>
STANĀ	STAN	
<p>1. stalno mjesto, logor, tabor</p> <p>2. stanje</p>	<p>1. prostor namijenjen stanovanju</p> <p>2. <i>etnol.</i> stočarsko naselje s kolibama i torovima za vrijeme ljetne ispaše</p> <p>3. razboj za tkanje</p>	<p>1. gubitak značenja, stjecanje značenja, generalizacija</p> <p>2. gubitak značenja, metaforička asocijacija prema funkciji</p>

		3. stjecanje značenja
SĀTEZATI SEĀ	STEZATI	
prepirati se, raspravljati	stegnuti (upotrebom snage Āvrsto pritisnuti uz tijelo, stisnuti zatežući)	gubitak znaĀenja stjecanje znaĀenja
STRANA	STRANA	
1. zemlja, raj 2. narod	1. graniĀna površina nekog tijela ili graniĀna crta neke površine 2. lice i naliĀje predmeta 3. <i>mat.</i> ploha, linija koja ograniĀava geometrijsko tijelo 4. kraj, predio, podruĀje jedne zemlje 5. dio od vrha do podnoŀja brda; strmina [strma strana] 6. <i>pren.</i> shvaćanje, gledište, stajalište 7. pojedinac ili kolektiv koji se bori za što (pred sudom, u ratu) 8. linija, grana srodstva 9. svojstvo	1. gubitak znaĀenja, stjecanje znaĀenja 2. gubitak znaĀenja, stjecanje znaĀenja 3. stjecanje znaĀenja 4. metonimija (cjelina – dio) 5. stjecanje znaĀenja 6. stjecanje znaĀenja 7. metonimija (cjelina – dio) (prema 2.), specijalizacija 8. stjecanje znaĀenja 9. stjecanje znaĀenja
STRANĀNO	STRAN	
Āudno	1. koji je sa strane, koji je izvan nekog kruga ljudi; nepozvan 2. koji je iz drugog kraja ili iz druge zemlje; tuđ	1. gubitak znaĀenja, stjecanje znaĀenja 2. stjecanje znaĀenja 3. stjecanje znaĀenja,

	3. koji nije svojstven komu ili čemu, koji je tuđ	metafora utemeljena na kolektivnoj ekspresiji
СТРАСТЬ	STRAST	
1. strast 2. stradanje 3. mučenje	1. a. <i>psih.</i> vrlo snažan doživljaj čuvstvenog; neodoljiv nagon, požuda b. velik entuzijazam za što 2. trajna sklonost prema lijepom i uzvišenom 3. a. neodoljiva, goruća ljubav b. snažan libido	2. gubitak značenja, stjecanje značenja 3. gubitak značenja, stjecanje značenja
СТРАСТЬНЬ	STRASTAN	
mučenički, patnički	koji je nošen strašću u djelovanju i stvaranju; koji je strasnik	gubitak značenja stjecanje značenja
СТРЬМО	STRMO	
tvrdo	nakošeno, pod kutom	gubitak značenja stjecanje značenja
СТОПЬ	STUP	
sudište, sud	1. a. <i>arhit.</i> samostojan okomit potporanj od različitih materijala i presjeka koji teret prenosi na čvrstu podlogu (sastoji se od temelja, stupa i glavice); kolona, stub b. drveni, metalni ili betonski nosač električnih, telefonskih i sl.	1. gubitak značenja, stjecanje značenja 2. stjecanje značenja 3. stjecanje značenja

	<p>vodova; bandera</p> <p>2. a. masa leda, stijanja koja nalikuje stupu b. <i>pren.</i> vizualan dojam velike količine čega (dima, prašine i sl.) koja se diže uvis</p> <p>3. (čega) <i>retor. pren.</i> onaj koji nosi veliki teret nekoga pothvata, na kojemu nešto počiva</p>	
SĚTVARĚ	STVAR	
zgrada, kuća, stvar	<p>1. a. svaka konkretna ili apstraktna činjenica zamišljena kao jedinka b. (čega) kao stalna veza u zn. da je nešto ono što kaže riječ uz koju stoji (to je stvar navike)</p> <p>2. materijalni predmet, ono što se posjeduje</p> <p>3. a. čin, ideje ili izraz b. događaj c. vrlina d. interes</p> <p>4. (u raznim kontekstima ili vezama riječi u zn. onoga o čemu se govori, što se vidi ili što se podrazumijeva)</p> <p>5. (u zn. muškog spolnog organa kad se ne želi nazvati vulgarnom riječju)</p>	<p>1. stjecanje značenja, generalizacija</p> <p>2. generalizacija</p> <p>3. stjecanje značenja</p> <p>4. stjecanje značenja</p> <p>5. stjecanje značenja</p>
SUDARĚ	SUDAR	
otirač, rubac	<p>1. jak udar jednoga tijela o drugo, jedne osobe o drugu</p> <p>2. <i>pren.</i> a. <i>vojn.</i> sukob s neprijateljskom vojskom u borbi</p>	<p>1. gubitak značenja, stjecanje značenja</p> <p>2. stjecanje značenja, deprecijacija</p>

	<p>b. <i>razg.</i> oštro mimoilaženje ili nepomirljivost, sukob pri dolaženju u doticaj</p> <p>3. <i>žarg.</i> sastanak dviju osoba koje su u sentimentalnoj vezi, sastanak s partnerom (momkom ili djevojkom)</p>	3. stjecanje značenja
SUROVŃ	SUROV	
sirov, nekuhan	<p>1. <i>zast.</i> sirov</p> <p>2. divlji, neobrađen, nenaseljen, pust</p> <p>3. nemilosrdan, grub, oštar</p>	<p>2. gubitak značenja, stjecanje značenja, metaforička asocijacija po funkciji</p> <p>3. stjecanje značenja, deprecijacija</p>
ŠEŤATI SE	ŠETATI	
<p>1. ponositi se</p> <p>2. uznositi se</p>	kretati se, pješaćiti umjerenom brzinom radi odmora i razonode	<p>gubitak značenja</p> <p>stjecanje značenja</p>
TEKTONŃ	TEKTON	
tesar	građevni materijal sličan betonu	<p>gubitak značenja</p> <p>stjecanje značenja</p>
TELICA	TELICA	
janje, ovčica	žensko tele	<p>gubitak značenja</p> <p>stjecanje značenja</p> <p>metaforička asocijacija</p>

		po izgledu
TEŽA	TEŽA	
1. prepirka, svađa 2. sudski spor	privlačna sila Zemlje (i drugih nebeskih tijela); gravitacija	gubitak značenja stjecanje značenja
TIKЪ	TIK¹	
zrcalo	indijski hrast (<i>Tectona grandis</i>), tvrdo drvo što se upotrebljava za gradnju brodova i proizvodnju pokućstva	gubitak značenja stjecanje značenja
	TIK²	
	grčevit trzaj mišića koji se ponavlja bez udjela volje	stjecanje značenja
	TIK³	
	vrsta pamučne odn. lanene tkanine	stjecanje značenja
TĚŠITI	TJEŠITI	
1. pokazivati put 2. poticati	upućivati riječi utjehe, ublaživati tugu komu, pružati utjehu, olakšavati tugu	gubitak značenja stjecanje značenja metaforička asocijacija po funkciji specijalizacija

ТОЧИТИ¹	TOČITI¹	
trčati, juriti, bježati	1. izjedati, rastakati 2. tokariti (obrađivati drvo ili kovinu tokarskim strojem; strugati, točiti)	1. gubitak značenja, stjecanje značenja 2. stjecanje značenja
ТОЧИТИ²	TOČITI²	
1. točiti, istjecati 2. liti, prolijevati	lijevati što iz veće količine ili većeg spremnika u manjim količinama i mjerama	značenje se nije promijenilo
ТРОДЪ	TRUD¹	
dizenterija	napor što ga traži fizički ili umni rad	gubitak značenja stjecanje značenja
	TRUD²	
	guba (gljiva koja raste na stablu (<i>Polyporus fomentarius</i>))	stjecanje značenja
ТРОЋЪ	TRUT	
straža, vojni odred	1. <i>zool.</i> pčelinji mužjak koji oplođuje maticu 2. <i>pren.</i> onaj koji živi od tuđeg rada; gotovan, trutina	1. gubitak značenja, stjecanje značenja 2. stjecanje značenja, deprecijacija
ТВАРЪ	TVAR	

<p>1. stvorenje, biće</p> <p>2. djelo, čin</p> <p>3. nebesko tijelo</p> <p>4. oblik</p>	<p>1. materija, građa, ono od čega se što sastoji; supstancija</p> <p>2. <i>fil.</i> objektivna stvarnost neovisna o ljudskoj svijesti</p>	<p>1. stjecanje značenja, generalizacija</p> <p>2. stjecanje značenja, generalizacija</p>
TVORĀ	TVOR	
<p>1. djelo, kreacija</p> <p>2. oteklina</p>	<p><i>zool.</i> zvijer (<i>Putorius putorius</i>, <i>Mustela putorius</i>) iz porodice kuna, luči sekret neugodna zadaha kao obrambeno sredstvo (bijeli t. <i>Putorius furo</i>); gerin, iltis</p>	<p>gubitak značenja</p> <p>stjecanje značenja</p>
UBLAŽITI	UBLAŽITI	
<p>blagosloviti, davati hvalu</p>	<p>1. učiniti blažim nešto oštro, surovo, oslabiti oštrinu, žestinu čega</p> <p>2. učiniti popustljivijim, učiniti podnošljivijim; smekšati, umiriti, utoliti, smiriti</p>	<p>1. stjecanje značenja, generalizacija</p> <p>2. metaforička asocijacija prema funkciji</p>
UGROZITI SE	UGROZITI SE	
<p>užasnuti se</p>	<p>pojaviti se a. kao prijetnja b. kao opasnost za sigurnost drugoga, njegova prava i način života</p>	<p>gubitak značenja</p> <p>stjecanje značenja</p>
UMILITI (SE)	UMILITI SE	
<p>1. skrušiti se, okajati, pokajati se</p> <p>2. zabrinuti se</p>	<p>postati mio, steći naklonost</p>	<p>stjecanje značenja</p> <p>metaforička asocijacija prema funkciji</p>

		gubitak 2. značenja
UOBRAZITI	UOBRAZITI	
oblikovati	<p>1. (što) maštajući stvoriti predodžbu čega što ne postoji; izmaštati</p> <p>2. (se) steći o sebi visoko mišljenje, postati nadmen, ohol</p>	<p>1. stjecanje značenja, specijalizacija, metaforička transformacija konkretno – apstraktno</p> <p>2. stjecanje značenja, deprecijacija</p>
UPITI SE	UPITI	
opiti se	<p>1. (što) a. usisati samo od sebe (o čemu suhom ili poroznom) b. <i>pren.</i> željno primiti u sebe; usvojiti, zapamtiti</p> <p>2. (se) ući, zaći, prilijepiti se, pripiti se (krpelj pod kožu i sl.)</p>	<p>1. stjecanje značenja, metaforička transformacija konkretno – apstraktno</p> <p>2. stjecanje značenja</p>
UPUSTITI	UPUSTITI SE	
ispustiti	<p>1. (u što) ući u trajniji posao, ući u veću pustolovinu, jaču kombinaciju poslova i rada</p> <p>2. (s kim) ući u trajniju intimnu ili drukčiju (poslovnu) vezu</p> <p>3. (u što) produžiti tako da uđe u što ili u dubinu do željene mjere</p>	<p>1. gubitak značenja, stjecanje značenja, semantički zaokret (enantiodromija)</p> <p>2. stjecanje značenja</p> <p>3. stjecanje značenja</p>
USYPATI	USIPATI	

zaspati	usuti (iz jedne posude u drugu izručiti nešto sipko, rastresito)	gubitak značenja stjecanje značenja
USMĚŇB	USMEN	
kožni	1. koji je iskazan, izražen riječima; nenapisan 2. koji se prenosi govorom, koji je u živoj riječi	1. gubitak značenja, stjecanje značenja 2. stjecanje značenja
USTATI	USTATI	
prestati	1. a. zauzeti stojeći položaj; dignuti se iz sjedećeg ili ležećeg položaja b. izići iz kreveta c. napustiti bolesničku postelju; ozdraviti 2. a. povesti borbu, dignuti bunu, ustanak b. usprotiviti se, opirati se čemu	1. gubitak značenja, stjecanje značenja, specijalizacija 2. stjecanje značenja
USODITI	USUDITI SE	
pripremiti, spremi, položiti mrtvaca u lijes	osmjeliti se	gubitak značenja stjecanje značenja
UVEŠTI	UVESTI¹	
ukrasiti, okтити, ovjenčati	1. (što) a. vozeći dovesti u neki prostor b. unijeti stranu robu u svoju zemlju, na domaće tržište; importirati 2. (se) vozeći se ući	1. gubitak značenja, stjecanje značenja 2. stjecanje značenja

<p style="text-align: center;">UVEŠTI</p>	<p style="text-align: center;">UVESTI²</p>	
	<ol style="list-style-type: none"> 1. vodeći učiniti da uđe u određen prostor 2. dovesti, primiti u neku sredinu, uključiti koga u neku zajednicu 3. uputiti, posvetiti (koga u što) <li style="padding-left: 20px;">4. <i>admin.</i> unijeti u knjige, dokumente; zapisati, zavesti 5. uvući konac u iglu, pređu u brdo, u niti, spremiti za tkanje <li style="padding-left: 20px;">6. namjestiti, provesti neke uređaje, instalirati, zavesti, ustanoviti (propise) 7. učiniti da se što primi, da se počne upotrebljavati, da postane običaj, praksa; uspostaviti 	<ol style="list-style-type: none"> 1. stjecanje značenja 2. stjecanje značenja 3. stjecanje značenja 4. stjecanje značenja 5. stjecanje značenja 6. stjecanje značenja 7. stjecanje značenja
<p style="text-align: center;">UVEZATI</p>	<p style="text-align: center;">UVEZATI</p>	
<p style="text-align: center;">svezati, povezati, ovjenčavati, ukrašavati</p>	<p style="text-align: center;">vezanjem pričvrstiti, napraviti trajnu cjelinu, spojiti listove u knjigu; ukoričiti</p>	<p style="text-align: center;">gubitak značenja stjecanje značenja specijalizacija</p>
<p style="text-align: center;">UŽASŃŃ</p>	<p style="text-align: center;">UŽASAN</p>	
<ol style="list-style-type: none"> 1. pogođen (čime), uplašen 2. začuđen, zadržan 	<p style="text-align: center;">koji je pun užasa; strašan, strahovit</p>	<p style="text-align: center;">gubitak značenja stjecanje značenja semantički zaokret (enantiodromija) deprecijacija</p>

VADITI	VADITI	
tužiti, optuživati, klevetati	<ol style="list-style-type: none"> (što) a. vući iz čega, izvlačiti što iz čega b. grabiti, crpsti što iz dubine c. iskopavati (rudu, krumpir itd.) (se) <i>žarg.</i> izgovarati se na što, tražiti razlog za grešku itd.; izvlačiti se <i>žarg.</i> (što, se) iskupiti se na neki način i opošteniti 	<ol style="list-style-type: none"> gubitak značenja, stjecanje značenja stjecanje značenja stjecanje značenja, amelijacija
VARĚ	VAR	
palača, dvorac	mjesto gdje je metal (ili plastika itd.) spojen zavarivanjem; šav	gubitak značenja stjecanje značenja
VARITI ²	VARITI	
kuhati, variti	<ol style="list-style-type: none"> kuhati, podvrgavati postupku kuhanja (o hrani) probavljati hranu u želucu spajati metalne (plastične itd.) dijelove s pomoću plamena koji razvija visoku temperaturu; zavarivati 	<ol style="list-style-type: none"> metaforička asocijacija po funkciji
VRAČĚ	VRAČ	
liječnik	<ol style="list-style-type: none"> čovjek koji se brine o kulturnim obredima u nekim kulturama, svećenik; mag, žrec <i>zast.</i> liječnik 	gubitak značenja stjecanje značenja semantički zaokret

		(enantiodromija)
VRAGЪ	VRAG	
neprijatelj	<p>1. <i>rel. mit.</i> simbolično biće kao oličenje zla; đavao, sotona, pali anđeo, napasnik</p> <p>2. <i>zast. knjiš.</i> neprijatelj</p> <p>3. <i>razg.</i> nestašno, nemirno dijete, nemirna osoba; vragolan</p>	<p>1. stjecanje značenja, specijalizacija, deprecijacija</p> <p>3. stjecanje značenja, specijalizacija</p>
VRATЪ	VRAT	
<p>1. kolo, kotač (za mučenje)</p> <p>2. nazupčani obrambeni zid</p>	<p>1. <i>anat.</i> dio tijela čovjeka ili životinje koji spaja glavu s trupom</p> <p>2. dio nekog predmeta koji spaja njegova dva dijela</p> <p>3. suženi ili tanji dio nekog predmeta (violina i sl. instrumenti)</p>	<p>1. gubitak značenja, stjecanje značenja, metaforička asocijacija po obliku</p> <p>2. gubitak značenja, stjecanje značenja</p> <p>3. stjecanje značenja</p>
VRĚДЪНЪ	VRIJEDAN	
ozlijeđen	<p>1. koji vrijedi, koji ima vrijednost, dragocjen</p> <p>2. marljiv, radin</p> <p>3. (čega, koga) koji zaslužuje što, dostojan čega</p>	<p>1. gubitak značenja, stjecanje značenja, amelioracija</p> <p>2. stjecanje značenja</p> <p>3. stjecanje značenja</p>
VRĚDITI	VRIJEDITI	

<p>1. ozlijediti 2. oštetiti</p>	<p>1. imati vrijednost koja se može izraziti cijenom; posjedovati neka općenito priznata svojstva ili zasluge 2. biti na snazi, važiti (o propisima, zakonima) 3. (kao) smatrati se, biti smatran, važiti kao što, imati glas čega 4. biti od koristi, isplatiti se, valjati</p>	<p>1. gubitak značenja, stjecanje značenja, semantički zaokret (enantiodromija), amelioracija 2. gubitak značenja, stjecanje značenja 3. stjecanje značenja 4. stjecanje značenja, amelioracija</p>
<p>VRĚSTA</p>	<p>VRSTA</p>	
<p>1. životna dob 2. naraštaj</p>	<p>1. a. kategorija istorodnih predmeta i pojmova; vrst b. životinjske i biljne jedinice koje su po građi tijela i načinu života bliske i mogu se međusobno razmnožavati; jedinica za klasifikaciju životinja i biljaka c. <i>fil.</i> poddioba roda koja se može izricati kao zajednička bit mnogim stvarima 2. <i>sport</i> postrojeni vježbači jedan pored drugoga rame uz rame</p>	<p>1. (u odnosu na 2. značenje) a. metaforička asocijacija tipa konkretno – apstraktno; b. specijalizacija; c. metaforička asocijacija tipa konkretno – apstraktno 2. gubitak značenja, stjecanje značenja</p>
<p>ZABYTB</p>	<p>ZABIT</p>	
<p>zaborav</p>	<p>zabačeno mjesto, nepristupačan kraj</p>	<p>gubitak značenja stjecanje značenja specijalizacija metaforička transformacija tipa</p>

		apstraktno – konkretno
ZABYTI	ZABITI	
zaboraviti	1. a. udarcem ili udarcima učiniti da što uđe jedno u drugo b. postići 2. <i>pren. ekspr.</i> a. staviti, ugurati, zagnjuriti b. skloniti, uvući	1. gubitak značenja, stjecanje značenja 2. stjecanje značenja
ZAGLADITI	ZAGLADITI	
izbrisati	1. učiniti što glatkim, prevući rukom ili predmetom preko čega, učiniti da ne bude hrapavo; poravnati 2. <i>pren.</i> popraviti, ispraviti, zataškati, zabašuriti (ob. nesuglasicu)	1. gubitak značenja, stjecanje značenja 2. promjena zadanog značenja, specijalizacija, metaforička asocijacija prema funkciji
ZALOŽITI	ZALOŽITI¹	
zakrčiti, prepriječiti	zapaliti (vatru); naložiti	gubitak značenja stjecanje značenja
	ZALOŽITI²	
	1. dati u zalog 2. <i>pren. retor.</i> podnijeti velike žrtve	1. stjecanje značenja 2. stjecanje značenja
	ZALOŽITI³	

	pojesti koji zalogaj, uzeti zakusku	stjecanje značenja
ZAMORITI	ZAMORITI	
umoriti, mučki ubiti	učiniti da tko osjeća zamor, izazvati zamor; umoriti (se)	gubitak značenja stjecanje značenja
ZARAZITI	ZARAZITI	
ugnjetati	1. (koga, što) a. prenijeti u čiji organizam uzročnike zarazne bolesti, prenijeti zarazu b. <i>pren. pejor. fam.</i> utjecati primjerom, idejama i sl. 2. (se) a. dobiti zarazu b. <i>pren.</i> usvojiti što od drugoga	1. gubitak značenja, stjecanje značenja 2. stjecanje značenja
ZASTUPNIK	ZASTUPNIK	
pomoćnik, zaštitnik	1. onaj koji zastupa čije interese; izaslanik, opunomoćenik 2. onaj koji je izabran kao predstavnik birača u parlamentu ili tijelu zakonodavne vlasti; delegat 3. koji govori u čije ime, koji je na mjestu koga drugog 4. agent	1. stjecanje značenja, specijalizacija 2. stjecanje značenja specijalizacija 3. stjecanje značenja 4. stjecanje značenja
ZATVORĀ	ZATVOR	
1. zasun, zapor, kračun	1. a. mjesto, zgrada gdje osuđenici izdržavaju kaznu,	1. (u odnosu na 2.)

2. zatvor	<p>mjesto kamo se zatvaraju prijestupnici b. <i>meton.</i> kazna oduzimanja slobode i izdržavanja u zatvoru</p> <p>2. <i>pov.</i> kazna zadržavanja učenika u školi poslije nastave</p> <p>3. otežano pražnjenje crijeva, tvrda stolica</p> <p>4. <i>fon.</i> suženje govornoga kanala do stvaranja potpune prepreke zračnoj struji; okluzija</p>	<p>značenje nije promijenjeno</p> <p>2. (u odnosu na 2.) specijalizacija</p> <p>3. (u odnosu na 1.) stjecanje značenja, metaforička asocijacija prema funkciji</p> <p>4. (u odnosu na 1.) stjecanje značenja, metaforička asocijacija prema funkciji</p>
ZRAKЪ	ZRAK	
<p>1. vid</p> <p>2. pogled</p> <p>3. izgled</p>	<p>1. <i>meteor.</i> smjesa plinova od koje se sastoji plinovit omotač Zemlje (otprilike 78% dušika, 21% kisika i dr.)</p> <p>2. <i>meton.</i> a. slobodan, otvoren prostor [idemo na zrak]; priroda b. slobodan prostor iznad tla</p> <p>3. zraka (trak svjetlosti iz nekog izvora)</p>	<p>1. gubitak značenja, stjecanje značenja</p> <p>2. gubitak značenja, stjecanje značenja</p> <p>3. stjecanje značenja, (u odnosu na 2.) metonimija (način na koji se što opaža – ono što se opaža)</p>
ZBRĚTI	ZRETI	
gledati, motriti, promatrati	postajati zreo; sazrijevati	<p>gubitak značenja</p> <p>stjecanje značenja</p>

6. Analiza tablice

6.1. Stjecanje i gubitak značenja

6.1.1. Stjecanje značenja

Već na temelju letimičnog pregleda tablice može se uočiti da je stjecanje značenja najčešća zabilježena semantička promjena u analiziranom korpusu. Gotovo svi hrvatski leksemi navedeni u tablici stekli su novo značenje u odnosu na staroslavenski ekvivalent, a kod mnogih se prepoznaju i neke druge semantičke promjene. Značenje hrvatskih leksema u kojih se ne prepoznaje stjecanje novog značenja dovoljno je blisko značenju ekvivalentnog leksema u staroslavenskom da se ne može smatrati posve novim, nego samo modificiranim, pa se tumači nekim drugim mehanizmom semantičkih promjena. Primjer je za to leksem BESĚDA jer u hrvatskom nije stekao novo značenje, nego je primarno značenje staroslavenskog leksema specijalizirano: više nije riječ o bilo kakvom govoru, nego o govoru u svečanoj prilici. Dakle leksem BESĚDA i u hrvatskom označava govor, ali ne svaki govor ili govor uopće, nego posebnu vrstu govora. Sličan je primjer i leksem GLAGOL koji je u staroslavenskom imao šire značenje, ‘riječ, govor, razgovor, stvar’. U hrvatskom je taj leksem izgubio neka značenja, ali nije stekao novo. Umjesto toga GLAGOL sada ne označava riječ, nego određenu vrstu riječi, što znači da je došlo do specijalizacije starog značenja, a ne do stjecanja novoga. Ipak, kao što je već spomenuto, puno je veći broj leksema kod kojih je došlo do stjecanja novoga značenja. Jedan je od mnogobrojnih primjera iz tablice leksem POZORNIK koji je u staroslavenskom imao značenje ‘gledatelj’, a u hrvatskom je jeziku s vremenom stekao novo značenje vezano za vojnu terminologiju i označuje ‘prvi čin vojnika i gardista Republike Hrvatske’. Teško bi bilo dovesti u vezu ta dva značenja, ali može se pretpostaviti da je uzrok te semantičke promjene bio grananje vojne hijerarhije čija je posljedica razvoj vojne terminologije. Dakle promjena u izvanjezičnoj stvarnosti uzrokovala je promjenu značenja riječi *pozornik* koja se počela koristiti i za vojni čin, što je jezična zajednica prihvatila kao način popunjavanja leksičke praznine umjesto da osmišljava novu riječ. Drugi je primjer stjecanja novog značenja leksem STRANA koji je u staroslavenskom imao dva značenja: ‘1. zemlja, raj 2. narod’, a u hrvatskom ih ima čak devet: ‘1. granična površina nekog tijela ili granična crta neke površine 2. lice i naličje predmeta 3. ploha, linija koja ograničava geometrijsko tijelo 4. kraj, predio, područje jedne zemlje 5. dio od vrha do podnožja brda; strmina [strma strana] 6. shvaćanje, gledište, stajalište 7. pojedinac ili kolektiv koji se bori za što (pred sudom, u ratu) 8. linija, grana srodstva 9. svojstvo’. Možemo zaključiti

da je navedeni leksem stekao značajan broj novih značenja u odnosu na situaciju u staroslavenskom.

6.1.2. Gubitak značenja

Gubitak značenja promjena je koja se u pravilu pojavljuje usporedno sa stjecanjem značenja jer se često dogodi da riječ koja stječe novo značenje izgubi ono staro. To je očekivan slijed semantičkih promjena, ali ne mora uvijek biti tako jer neka riječ može steći novo značenje i sačuvati staro te postati polisemna riječ. Takav slučaj nalazimo u pojedinim primjerima navedenim u tablici: *luča, muka, načeti, nesti, opaliti, pitati, pokazati, pozornik, prihod, raditi, rastvoriti, slatina*. Leksem LUČA u staroslavenskom je značio ‘zrak, zraka, trak’. To značenje sačuvano je i u hrvatskom, ali uz njega stoji još jedno, kasnije stečeno: ‘baklja, zublja’. Ipak, kao što je vidljivo i u tablici, mnogo je više primjera leksema u kojih je došlo do gubitka starog značenja koje se iz različitih razloga nije uspjelo očuvati u jezičnoj uporabi. Takav je primjer leksem HITROST kojem su u *Malom staroslavensko-hrvatskom rječniku* navedena tri značenja od kojih se prvo donekle očuvalo u hrvatskom jeziku dok su druga dva izgubljena: ‘1. oštroumnost, lukavost 2. znanje, znanost 3. umijeće, majstorstvo’. Bilo kako bilo, taj je leksem dio hrvatskog leksika, ali je izgubio značenja iz staroslavenskog i stekao novo te danas označava ‘osobinu onoga koji je hitar i svojstvo onoga što je hitro; hitrina’. Jedino što je ostalo povezano sa staroslavenskim značenjem je oštroumnost jer se u hrvatskom može pronaći sintagma *hitar na peru/jeziku/odgovoru* pa možemo reći da hitar nije samo onaj koji je fizički brz, nego i brzo misli. Još jedan primjer gubitka značenja predstavlja leksem OSLABITI. On je u staroslavenskom imao četiri značenja: ‘1. olakšati 2. osloboditi, pustiti 3. dopustiti 4. popustiti’. U hrvatskom se situacija promijenila te su stara značenja izgubljena, a stečena su dva nova: ‘1. učiniti da tko ili što postane slabim 2. postati slab; smanjiti se’. Iako je u navedenim primjerima došlo do gubitka značenja, mogu se uočiti poveznice među njima te se može reći da se promjene ipak nisu dogodile potpuno neočekivano te se i u novim značenjima mogu prepoznati tragovi starih i donekle izgubljenih.

6.2. Promjena zadanog značenja

Promjena zadanog značenja pojavljuje se onda kada nije došlo do gubitka značenja, nego je došlo do stjecanja novog značenja koje je ujedno postalo zadano. Zadano je značenje zapravo primarno značenje, ono koje se u rječničkoj natuknici nekog polisemnog leksema nalazi na prvom mjestu zato što je najfrekventnije i zato što izvorni govornici prvo pomisle na njega kad čuju tu riječ. Sva ostala značenja polisemnog leksema, bez obzira na to koliko ih ima, nazivaju se sekundarnima. Promjena zadanog značenja semantička je promjena pri kojoj se negdašnje primarno značenje leksema degradira na sekundarnu poziciju, a neko novo značenje zauzima njegovo mjesto. Najčešće se to događa zato što novo značenje postaje frekventnije od negdašnjeg zadanog, primarnog značenja i govornici ga primarno povezuju s određenim polisemnim leksemom. U tablici postoje primjeri promjene zadanog značenja, a jedan je od njih vezan za leksem OBRAZOVATI. Iz usporedbe definicija tog leksema u staroslavenskom i hrvatskom jeziku vidljivo je da je zadano značenje ‘oblikovati’ promijenjeno u ‘pružiti/pružati kome naobrazbu; školovati, izobraziti’. Ipak, tragovi zadanog značenja iz staroslavenskog vidljivi su u sekundarnom značenju ‘osnovati, sastaviti/sastavljati, stvoriti’. To se značenje može povezati s prijašnjim zadanim značenjem ‘oblikovati’, što znači da zadano značenje iz staroslavenskog nije izgubljeno, nego je modificirano. Do promjene zadanog značenja došlo je i u primjeru riječi *pamet* čije se nekadašnje primarno značenje (‘uspomena, sjećanje’) u hrvatskim rječnicima može pronaći u trećem značenju (‘sjećanje, moć sjećanja, pamćenje’). U tablici je ukupno osamnaest riječi kod kojih opažamo tu semantičku promjenu, što i ne čini velik udio u ukupnom broju analiziranih riječi. To su redom ovi leksemi: ČISTO, LUČA, MUKA, OBRAZOVATI, OPALITI, OSTANAK, PAMET, PITANJE, PITATI, PLAV, POKAZATI, POZORNIK, PRIČESTITI SE, PRIKRITI, RASTVORITI, SLATINA, SLOVO, ZAGLADITI. Naravno da se u gotovo svakoj riječi iz našega korpusa donekle promijenilo zadano značenje, ali ovdje smo u obzir uzeli riječi u kojih je staro zadano značenje zadržano u hrvatskom leksemu, samo što je postalo sekundarno. Kada bismo ignorirali taj kriterij, onda bismo za većinu analiziranih leksema morali reći da su primjer promjene zadanog značenja, što tu semantičku promjenu ne bi činilo naročito distinktivnom.

6.3. Semantički zaokret

Semantički zaokret promjena je u kojoj leksem dobiva novo značenje koje je suprotno starom. U tablici možemo vidjeti primjere riječi iz staroslavenskoga koje postoje u istome obliku i u hrvatskome jeziku, ali im je aktualno značenje antonimno negdašnjem značenju. Takva pojava poznata je i pod nazivom enantiodromija i definira se u relaciji prema enantioseemiji koja označava suprotnost različitih značenja jedne riječi. Moguće je da jedan polisemni leksem ima dva potpuno suprotna značenja te tada govorimo o enantioseemiji kao posebnom strukturnom tipu unutarriječne antonimije (Šarić 2007: 118). Primjer enantioseemije u hrvatskom je jeziku glagol *sumnjati*. On može značiti ‘vjerovati’ kao u primjeru *Policija sumnja da je mladić počinio kazneno djelo*. S druge strane isti glagol može imati suprotno značenje, što nam potvrđuje primjer *Učiteljica sumnja da je učenik napisao zadaću*. Tu *sumnjati* ima značenje ‘ne vjerovati’, što znači da leksem SUMNJATI unutar svoje polisemantičke strukture ima dva suprotstavljena značenja. Upravo je to jedan od predmeta analize ovog rada, ali je naglasak na proučavanju promjena na dijakronijskoj razini. Naime enantioseemija je pojava na sinkronijskoj razini jer podrazumijeva da suprotstavljena značenja istoga leksema postoje u istome vremenskom odsječku. Zato se uvodi i pojam enantiodromije za dijakronijsku pojavu pri kojoj neka riječ tijekom vremena razvije značenje posve suprotno negdašnjemu svojem značenju (Pišković 2018). Drugim riječima, suprotna značenja jednog leksema ne postoje u istome trenutku, nego novo, suprotno značenje potiskuje staro. Enantiodromija je, za razliku od enantioseemije, pojava na dijakronijskoj razini i zato je relevantna za naše istraživanje.

U tablici se nalazi deset primjera semantičkog zaokreta: *opasno, osvetiti, ponos, posuditi, povijest, skrbiti se, upustiti se, užasan, vrač, vrijediti*. S obzirom na to da je semantički zaokret promjena u kojoj dolazi do potpune modifikacije značenja te ono postaje suprotno staromu, smatramo je posebno važnom. Ona je dobar pokazatelj jezične dinamike, složenosti i promjenljivosti, pa ćemo analizirati svaki primjer enantiodromije iz tablice. Leksičke su suprotnosti analizirane prema značenjskoj klasifikaciji antonima Ljiljane Šarić (2007). Ona je antonime podijelila na konverzivne, vektorne, kvalitativne, koordinacijske i komplementarne. Konverzivni antonimi izražavaju istu radnju ili odnos, ali sa suprotnih stajališta (npr. *pobijediti – izgubiti* u primjeru *Dinamo je pobijedio Hajduk – Hajduk je izgubio od Dinama*). Vektorni su oni antonimi u kojih se suprotnost ostvaruje kao suprotno usmjerena radnja, a najviše primjera pronalazimo među glagolima (*ulaziti – izlaziti, paliti – gasiti, dignuti se – sjesti*). Kvalitativni

antonimi izražavaju opreku koja se može stupnjevati, koja podrazumijeva postojanje srednjeg člana ili više njih. Najčešći primjeri su pridjevi, i to oni koji izražavaju kakvoću (*nov – star, vruć – hladan, kratak – dug*). Sljedeća su skupina antonima koju navodi Šarić koordinacijski antonimi. Oni označuju položaj u prostoru i vremenu, koordinate prostora, vremena i apstraktne količine (*gore – dolje, prošli – budući, sve – ništa*). Posljednja su skupina antonima u podjeli prema značenjskoj opreci komplementarni antonimi. Njihova je specifičnost da obuhvaćaju vrsni pojam u cijelosti (Pišković 2018). To znači da između dvaju komplementarnih pojmova nema nikakva srednjeg člana, nego je negacija jednog člana ravna potvrđivanju drugoga te ono što ne pripada jednomu, mora pripadati onomu drugom (*istina – laž, pozitivan – negativan, zdrav – bolestan*).

Prvi je primjer semantičkog zaokreta u tablici leksem OPASNO koji je u staroslavenskom značio ‘brižljivo, skrbno’. U hrvatskom jeziku taj leksem postoji u istome obliku, ali s vremenom je stekao potpuno suprotno značenje: ‘pogibeljno, zlo, opako’. Prema maločas spomenutoj klasifikaciji semantičkih opreka Ljiljane Šarić riječ je o kvalitativnom antonimskom odnosu značenja leksema OPASNO u staroslavenskome i hrvatskome jeziku. Sljedeći primjer enantiodromije nalazimo u značenju leksema OSVETITI. U staroslavenskom je značio ‘posvetiti’, dok se u hrvatskom taj glagol definira ovako: ‘1. (koga,što) izvršiti osvetu 2. a. (se) izvršiti osvetu, uzvratiti b. biti kažnjen, loše proći zbog nekog postupka’. Staroslavensko značenje ‘posvetiti’, kao i današnje značenje hrvatskoga leksema POSVETITI, nosi isključivo pozitivne konotacije (‘učiniti posvećenim’, ‘učiniti što važećim, poštovanim, uobičajenim’, ‘predati se sasvim čemu’, ‘namijeniti što komu kao znak poštovanja, napisati posvetu’). S druge strane značenje izvršavanja osvete i bivanja kažnjenim u suprotnosti je s bivanjem posvećenim jer se posveta može shvatiti kao vrsta nagrade, što je antonim kazni. Prema tome semantički je zaokret u glagolu *osvetiti* ostvaren vektornom antonimijom. Leksem PONOS još je jedan primjer riječi u kojoj je došlo do zaokreta u značenju. U staroslavenskom je taj leksem imao dva značenja: ‘1. sramota 2. poruga, prijekor’. Danas ima jedno značenje, i to potpuno suprotno negdašnjima: ‘osjećaj časti i dostojanstva, sposobnost samopoštovanja’. Imenice *sramota* i *čast* primjer su antonima među kojima se može utvrditi kvalitativni odnos, pa predstavljaju reprezentativan primjer semantičkog zaokreta. Sljedeći primjer semantičkog zaokreta nalazimo u značenjima leksema POSUDITI. Njegovo je sekundarno značenje u staroslavenskom ‘2. osvojiti, dobiti’, a u hrvatskom ‘2. pozajmiti’. Značenja glagola *pozajmiti* u hrvatskom jeziku izvrsno ilustriraju

enantioseminu jer su primjer unutarnje antonimije ili autoantonimije: taj glagol može značiti i '1. uzeti u zajam' i '2. dati u zajam'. Stoga je današnje sekundarno značenje glagola *posuditi* suprotno staroslavenskom značenju i ostvaruje se konverzivnom antonimijom. Semantički zaokret prepoznajemo i u leksemu *POVIJEST*. U staroslavenskom se njegovo značenje opisuje kao 'pripovijest, priča, izjava', a u hrvatskom je njegovo primarno značenje 'ukupnost prošlih činjenica, prošla stvarnost (*res gestae*), predmet bavljenja povjesničara'. Tako s jedne strane stoje pripovijest i priča koje su uglavnom izmišljene i fiktivne, dok je s druge strane ukupnost činjenica, a činjenice podrazumijevaju istinitost i vjerodostojnost. Stoga se u leksemu *POVIJEST* semantički zaokret ostvaruje kao komplementarna antonimija. Leksem *SKRBITI SE* također predstavlja dobar primjer semantičkog zaokreta jer je staroslavensko značenje 'mučiti' u hrvatskome zamijenjeno značenjem 'brinuti se za čiju egzistenciju, voditi brigu oko podizanja (djece štíćenika)'. Dakle enantiodromija ili semantički zaokret zasniva se na vektornoj antonimiji, baš kao i u leksemu *UPUSTITI SE*. U staroslavenskom je značio 'ispustiti', dakle označava izlazak iz čega. U hrvatskom taj glagol označava suprotnu radnju, odnosno ulazak u nešto, primjerice u 'trajnji posao, veću pustolovinu ili intimniju vezu'. Zanimljiv je primjer semantičkog zaokreta pridjev *užasan* koji je u staroslavenskom jeziku značio 'uplašen', a u hrvatskome znači 'strašan, strahovit'. Riječ je o kvalitativnome antonimnom odnosu, no semantički razvoj spomenutog pridjeva nije stao na tome. U razgovornom stilu hrvatskog jezika prilog koji je konverzijom nastao od pridjeva *užasan* dobiva posljednjih dvadesetak godina posve novo, pozitivno značenje. Riječ je o prilogu *užasno* koji je izvrstan primjer amelioracije značenja jer se njime u razgovornom jeziku ističe nešto kao izuzetno pozitivno (*užasno mi je drago, užasno mi se sviđa, užasno je nadaren*). Prvotno je značenje leksema *VRAČ* 'liječnik' u hrvatskome zamijenjeno značenjem 'čovjek koji se brine o kulturnim obredima u nekim kulturama, svećenik; mag, žrec'. To znači da se danas taj leksem odnosi na nadržiliječnika i u vektornome je antonimnom odnosu sa staroslavenskim ekvivalentom. Posljednji je primjer semantičkog zaokreta iz našega korpusa leksem *VRIJEDITI*. Njegova staroslavenska značenja '1. ozlijediti 2. oštetiti' u hrvatskome su zamijenjena s nekoliko suprotnih značenja, a enantiodromija se ponajprije očituje u primarnome značenju: '1. imati vrijednost koja se može izraziti cijenom; posjedovati neka općenito priznata svojstva ili zasluge'. Opreka je utemeljena na vektornom odnosu.

6.4. Specijalizacija i generalizacija

6.4.1. Specijalizacija

Specijalizacija je semantička promjena pri kojoj se značenje leksema sužava. U našem korpusu specijalizaciju značenja najčešće nalazimo među imenicama i glagolima, tek katkada među pridjevima, a kao primjer navodimo pridjev *plav*. U staroslavenskom je značio ‘žučkast’, a u hrvatskom je to značenje zadržao samo kada se govori o kosi; inače primarno označava ono što je ‘boje čistoga neba’. Leksem PRELIJEP još je jedan pridjev u kojega je došlo do specijalizacije značenja. U staroslavenskom je njegovo značenje ‘uzvišen’, dok je u hrvatskom došlo do specijalizacije te je konkretnije opisano da se sada misli na uzvišenost u fizičkom izgledu što potvrđuje njegova rječnička definicija: ‘koji je vrlo lijep’. Primjer je specijaliziranog značenja i glagol *nesti* koji je u staroslavenskom značio ‘nositi’, a u hrvatskom je njegovo značenje dosta suženo te se odnosi isključivo na ‘nositi jaja’. I u značenjima glagola *uobraziti* uočena je specijalizacija jer je njegovo staroslavensko značenje ‘oblikovati’ u hrvatskom promijenjeno u ‘maštajući stvoriti predodžbu čega što ne postoji; izmaštati’. To znači da se sada misli samo na apstraktno oblikovanje, oblikovanje u mislima i maštanje, a ne na oblikovanje u bilo kojem smislu. Značenje imenice *pivo* također je specijalizirano u odnosu na uporabu u staroslavenskom kada je označavala ‘piće’. U hrvatskom se taj leksem odnosi na točno određeno alkoholno piće ‘dobiveno nepotpunim vrenjem, ob. ječmenog slada u vodi, uz dodatak hmelja’. Još je jedan zanimljiv primjer specijalizacije leksem VRAG. U staroslavenskom je označavao ‘neprijatelja’, a u hrvatskom je primarno značenje specijalizirano i znači posebnu vrstu neprijatelja: ‘simbolično biće kao oličenje zla; đavao, napasnik, pali anđeo, sotona’. Kao što je već spomenuto specijalizacija značenja uočena je među imenicama, glagolima i pridjevima, a ovo su sve riječi iz našega korpusa u kojih nailazimo na tu semantičku promjenu: *besjeda, država, glagol, god, godina, hram, hraniti, kap, mito, načeti, nesti, okušati se, opravdanje, pitati, pivo, plav, ponoviti, porok, poslušnik, posuditi, pozornik, prelijep, pribiti, pričesnik, pričestiti, pričiniti, prihod, prisjetiti, slovo, solilo, strana, tješiti, uobraziti, ustati, uvezati, vrag, vrsta, zabit, zagladiti, zastupnik, zatvor*.

6.4.2. Generalizacija

Generalizacija je semantička promjena suprotna specijalizaciji, odnosno promjena pri kojoj se značenje određenog leksema poopćava i proširuje na cijelu kategoriju ili klasu entiteta u izvanjezičnoj stvarnosti. U tablici nalazimo jedanaest primjera te promjene: *govor*, *govoriti*, *imati*, *metati*, *obitelj*, *praviti*, *raditi*, *stan*, *stvar*, *tvar*, *ublažiti*. Najočitiiji su primjeri leksemi RADITI, STVAR i TVAR. Danas imaju vrlo široko i općenito značenje, dok su u staroslavenskom imali specifičnija značenja. Tako je glagol *raditi* u staroslavenskom značio ‘skrbiti se, brinuti se’, a danas je značenje tog glagola općenitije, ‘obavljati posao, djelovati, činiti, postupati’. Tom se definicijom pokriva i značenje iz staroslavenskog. Imenicom *stvar* možemo referirati na gotovo sve što nas okružuje jer ima veoma generalizirano značenje. Ono u staroslavenskom nije bilo toliko općenito; imenica *stvar* označavala je samo ‘zgradu ili kuću’, a u hrvatskom je već prva definicija u leksikografskoj jedinici iznimno općenita: ‘svaka konkretna ili apstraktna činjenica zamišljena kao jedinka’. Leksem TVAR već u staroslavenskom ima prilično široko i generalizirano značenje, ‘1. stvorenje, biće 2. djelo, čin 3. nebesko tijelo 4. oblik’. No u hrvatskom njegovo je značenje još općenitije i definira se ovako: ‘1. materija, građa, ono od čega se što sastoji; supstancija 2. objektivna stvarnost neovisna o ljudskoj svijesti’. Uz te izrazite primjere generalizacije vrijedi spomenuti još koji leksem iz našeg korpusa, primjerice glagol *govoriti*. Kada pogledamo njegovo staroslavensko značenje, ‘bučiti, galamiti’, i usporedimo ga s hrvatskim, ‘1. imati sposobnost prenošenja poruke riječima; zboriti 2. riječima iznositi neki smisao (tekst, obično bez predloška, za razliku od čitati) 3. najavljivati sredstvima izvan jezika 4. razgovarati 5. iznositi sadržaj’, možemo uočiti da je došlo do generalizacije značenja jer su ‘bučiti’ i ‘galamiti’ neki od načina prenošenja poruke riječima i iznošenja sadržaja, ali ne i jedini. Isto tako razgovarati se može različitim stilom te je galama samo jedan od njih. Prema tome možemo utvrditi da glagol *govoriti* danas ima puno općenitije značenje nego što je nekada imao u staroslavenskom.

6.5. Deprecijacija i amelioracija

6.5.1. Deprecijacija

Deprecijacija se definira kao semantička promjena pri kojoj se značenje mijenja iz pozitivnog ili neutralnog u negativno. U hrvatskom leksiku postoji velik broj riječi koje su razvile negativno sekundarno značenje. Primjerice, primarna značenja riječi *krava*, *koza*, *kokoš*, *ograničen* neutralna su, ali sekundarna, koja se odnose na čovjeka, imaju jake negativne konotacije. Na semantičke promjene zasnovane na takvu principu nailazimo i u našem korpusu. To potvrđuje osamnaest primjera iz tablice: *drzak*, *gad*, *mito*, *načeti*, *naricati*, *obitelj*, *opasno*, *osvetiti*, *otezati*, *poslušnik*, *prebiti*, *prigor*, *sudar*, *surov*, *trut*, *uobraziti*, *užasan*, *vrag*. Navedene riječi u staroslavenskom su imale neutralno značenje, dok u hrvatskome jeziku izazivaju negativne konotacije. Imenica *mito* u staroslavenskom nije imala samo neutralno nego i pozitivno primarno značenje, ‘nagrada, dar, poklon’, a u hrvatskom ima negativno konotirano značenje: ‘novac ili druga vrsta nagrade koja se daje kriomice, a namijenjena je onome tko je u mogućnosti iskoristiti svoj položaj i nešto odlučiti, učiniti u korist davaoca, ob. mimo zakona i etike’. Sličan je primjer pridjev *drzak* jer je u staroslavenskom također imao pozitivno značenje ‘smion’ koje je u hrvatskom zamijenjeno negativno konotiranim značenjem ‘koji je nametljivo nepristojan; bezobrazan, bezobziran, bezočan, drzovit’. Važno je spomenuti još jedan primjer, leksem OPASNO. To je jedan od rijetkih primjera koji pripada nepromjenjivoj vrsti riječi jer većinu prikupljenih leksema čine imenice i glagoli te pokojni pridjev. Spomenuti prilog u staroslavenskom je značio ‘brižljivo, skrbno’, a danas znači ‘na opasan način; pogibeljno, zlo, opako’. Očito je da je današnje značenje dobilo negativan predznak, što taj leksem čini prototipnim primjerom deprecijacije. Sljedeći je primjer glagol *prebiti*. Njegovo značenje u staroslavenskom je neutralno, ‘poživjeti, proboraviti, opstati, ustrajati’. U hrvatskom se značenje promijenilo, a promjena u negativnome smjeru posebno je vidljiva u primarnom značenju: ‘1. jako istući; premlatiti’. Iz tablice je vidljivo da je broj hrvatskih leksema koji su u odnosu na staroslavenske ekvivalente prošli deprecijacijske semantičke promjene daleko veći od broja leksema koji su svoje značenje promijenili amelioracijskim procesima.

6.5.2. Amelioracija

Amelioracija je semantička promjena suprotna deprecijaciji jer podrazumijeva da riječ s negativnim ili neutralnim značenjem stekne pozitivno značenje. U odnosu između staroslavenskog i hrvatskog leksika amelioracija nije učestala pojava, što potvrđuje svega pet leksema u tablici koji su u staroslavenskom imali negativno značenje, a u hrvatskome dobivaju pozitivan semantički predznak. Riječ je o leksemima POKAZATI, SKRBITI SE, VADITI, VRIJEDAN i VRIJEDITI. Prvi od njih, glagol *pokazati*, u staroslavenskom je imao negativno konotirano značenje ‘prekoriti, kazniti’. U hrvatskom se njegovo primarno značenje promijenilo i sada glasi ovako: ‘1. (komu, što) a. učiniti da se što vidi, pogleda b. obratiti čiju pozornost na koga, na što (ob. gestom u pravcu koga, čega) c. učiniti jasnim, očitim, razumljivim; objasniti’. Aktualno primarno značenje pozitivnije je od prijašnjega, posebice onaj njegov dio koji se odnosi na razjašnjavanje i objašnjavanje jer zvuči mnogo pozitivnije od prekoravanja i kažnjavanja. Ipak, valja imati na umu da negativno konotirano značenje tog leksema nije izgubljeno, nego je samo potisnuto na sekundarno mjesto. Amelioracija je stoga vezana samo za primarno značenje, dok je jedno od sekundarnih značenja i dalje negativno. Sačuvano značenje iz staroslavenskog sada se nalazi na trećem mjestu: ‘3. (komu) osvetiti se komu za što, kazniti koga zbog čega’. Drugi je primjer amelioracije leksem SKRBITI SE. U staroslavenskom je značio ‘mučiti’, a u hrvatskom znači ‘brinuti se za čiju egzistenciju’. Iako je sada značenje znatno pozitivnije od onoga iz prošlosti, ipak se, kao i u prethodnom primjeru, radi o rubnom primjeru amelioracije jer ni današnje značenje glagola *skrbiti se* nema naglašeno pozitivnu ili pohvalnu konotaciju, nego se prije može govoriti o neutralnom značenju. No u usporedbi sa staroslavenskim značenjem može se uočiti značenjski pomak u pozitivnom smjeru. To se može reći i za sljedeći primjer, leksem VADITI. Njegovo negativno konotirano značenje ‘tužiti, optuživati, klevetati’ promijenilo se u nešto pozitivnije, što je posebno vidljivo u jednom od sekundarnih značenja: ‘3. (što, se) iskupiti se na neki način i opošteniti’. Posljednja su dva amelioracijska primjera pridjev *vrijedan* i glagol istoga korijena *vrijediti*. U značenju leksema VRIJEDAN pomak u pozitivnom smjeru najočitiji je u primarnome značenju: ‘1. koji vrijedi, koji ima vrijednost, dragocjen’. Kod glagola VRIJEDITI situacija je još očitija jer je amelioracija vidljiva u dvama od četiriju značenja: ‘1. imati vrijednost koja se može izraziti cijenom; posjedovati neka općenito priznata svojstva ili zasluge 4. biti od koristi, isplatiti se, valjati’. U usporedbi sa staroslavenskim značenjima ‘1. ozlijediti 2. oštetiti’ očite su znatno pozitivnije konotacije. Navedeni leksemi jedini su primjeri amelioracije

u našem korpusu, pa se može zaključiti da je deprecijacija mnogo zastupljenija semantička promjena sa osamnaest eklatantnih primjera u tablici.

6.6. Poliseumni rast

Polisemija je termin koji označava i višeznačnost i mehanizme ostvarivanja višeznačnosti i tako ćemo ga rabiti i u ovome radu. Višeznačnim ili polisemnim leksemima smatrat ćemo one hrvatske lekseme koji imaju više od jednog značenja, pri čemu njihovi staroslavenski ekvivalenti mogu imati samo jedno značenje, odnosno biti jednoznačni ili monosemni. Naime hrvatski leksem može zadržati to jedno značenje staroslavenskog prethodnika i u međuvremenu steći neka nova značenja, što rezultira nesimetričnošću između broja značenja ekvivalentnih leksema u hrvatskom i staroslavenskom jeziku. Mehanizmi ostvarivanja višeznačnosti uočeni u odnosu između hrvatskih i homonimnih staroslavenskih leksema leksička su metafora i metonimija.

6.6.1. Leksička metafora

Leksička je metafora prijenos imena s jednog pojma na drugi na temelju sličnosti (Pišković 2018). Postoje razne vrste metaforičkih asocijacija: metaforičke asocijacije po obliku i izgledu, metaforičke asocijacije po boji, položaju, mjestu i funkciji, metaforičke asocijacije utemeljene na transformacijama tipa konkretno – apstraktno te na transformacijama tipa apstraktno – konkretno, metaforičke asocijacije utemeljene na kolektivnoj ekspresiji te na asocijativnom povezivanju prostora i vremena. Pri analizi je detektirano nekoliko vrsta leksičke metafore, a ovo su leksemi u kojih je uočen metaforički mehanizam semantičke promjene: GAD, HRANITI, IMATI, IZBITI, IZGUBITI, MUKA, OBRAZOVATI, OSLABITI, OSTANAK, PITANJE, PITATI, PONOVIDI, PORAZITI, POROK, POSLUŠNIK, PRELIJEP, PREPIRATI SE, PRIHOD, PRIKRITI, PRISJETITI, PROGLASITI, PUSTOŠ, ROZGA, SKORI, SLUZ, STAN, STRAN, SUROV, TELICA, TJEŠITI, UBLAŽITI, UMILITI SE, UOBRAZITI, UPITI, VARITI, VRAT, VRSTA, ZABIT, ZAGLADITI, ZATVOR. Najčešća je metaforička asocijacija po funkciji, a uočena je u dvadeset riječi: *hraniti, izbiti, oslabiti, ostanak, pitanje, pitati, ponoviti, poraziti, porok, poslušnik, prepirati se, proglasiti, stan, surov, tješiti, ublažiti, umiliti se, variti, zagladiti, zatvor*. Leksem POROK u staroslavenskom je značio ‘prigovor, sramota, prijekor, pogrda’, a u hrvatskom je njegovo primarno značenje ‘1. a. kriminalno ili nemoralno ponašanje b. osobit oblik takva ponašanja (prostitucija, narkomanija i sl.)’. Vidljivo je da je u obama

značenjima prisutan sem sramote, prijekora i nemorala. Metaforičkom asocijacijom po funkciji povezana su i značenja riječi *stan*. U staroslavenskom pronalazimo primarno značenje '1. stalno mjesto, logor, tabor', dok je u hrvatskome jedno od sekundarnih značenja '2. stočarsko naselje s kolibama i torovima za vrijeme ljetne ispaše'. Možemo zaključiti da je funkcija stanovanja ono što metaforički povezuje ta dva značenja. Sljedeći je primjer leksem SUROV čije staroslavensko značenje 'sirov, nekuhan' izriče funkciju neobrađenosti kao i hrvatsko značenje '2. divlji, neobrađen, nenaseljen, pust'. Leksem TJEŠITI još je jedan primjer metaforičke asocijacije po funkciji jer i staroslavensko i hrvatsko značenje izražavaju funkciju utjehe, ohrabrivanja i popravljivanja raspoloženja (stsl. '2. poticati'; hrv. 'upućivati riječi utjehe, ublaživati tugu komu, pružati utjehu, olakšavati tugu'). U značenjima glagola *variti* očituje se metaforička asocijacija prema funkciji jer je treće značenje u hrvatskom 'spajati metalne (plastične itd.) dijelove s pomoću plamena koji razvija visoku temperaturu; zavarivati' metaforički povezano sa staroslavenskom definicijom 'kuhati, variti', odnosno funkcija obrade pri visokoj temperaturi prisutna je u obama značenjima. Leksem ZAGLADITI još je jedan primjer čija značenja dijele istu funkciju, i to funkciju brisanja, skrivanja, ispravka. Njegovo je staroslavensko značenje 'izbrisati', a hrvatsko sekundarno '2. popraviti, ispraviti, zataškati, zabašuriti (ob. nesuglasicu)'. Posljednji je primjer metaforičke asocijacije utemeljene na funkciji leksem ZATVOR. U staroslavenskom nalazimo definiciju '1. zasun, zapor, kračun', a u hrvatskom '3. otežano pražnjenje crijeva, tvrda stolica 4. *fon.* suženje govornoga kanala do stvaranja potpune prepreke zračnoj struji; okluzija'. Zapor je dio naprave koji ima funkciju zatvaranja, a upravo je to funkcija koja je prepoznata u navedenim značenjima u hrvatskom jeziku.

U usporedbi značenja homonimnih staroslavenskih i hrvatskih leksema često se uočava i leksička metafora utemeljena na transformacijama tipa konkretno – apstraktno. Primjer su leksemi IMATI, IZGUBITI, MUKA, OBRAZOVATI, PORAZITI, PRIHOD, PRIKRITI, PRISJETITI, UOBRAZITI, UPITI, VRSTA. Primarno značenje glagola *obrazovati* u staroslavenskom je 'oblikovati', a u hrvatskom se ono promijenilo u 'pružiti/pružati kome naobrazbu; školovati, izobraziti'. Nije više riječ o konkretnom davanju oblika nečemu, nego se radi o apstraktnom oblikovanju učenika kojima se pruža naobrazba, o prenošenju znanja te oblikovanju mišljenja i stavova. Drugi je primjer glagol *poraziti* čije se konkretno staroslavensko značenje 'udariti, tući' može povezati s apstraktnim hrvatskim '2. zaprepatiti, ošamutiti, izazvati snažan dojam u lošem smislu'. Sljedeći primjer leksičke metafore tipa konkretno – apstraktno imenica je *prihod*. U staroslavenskom je

označavala ‘dolazak’, a u hrvatskom znači ‘2. bruto priljev novca koji proizlazi iz redovitog poslovanja’, što znači se radi o dolasku novca na bankovni račun, dakle o virtualnom, apstraktnom dolasku. Nadalje, značenje leksema PRIKRITI u staroslavenskom je ‘prekriti’ i vezano je za konkretne referente, dok je u hrvatskom jedno od njegovih sekundarnih značenja apstraktno, emotivno, ‘3. ne očitovati, ne pokazati; zatomiti’. Takva je situacija i sa značenjem leksema PRISJETITI koje je u staroslavenskome konkretno, ‘posjetiti’, a u hrvatskome apstraktno, ‘obnoviti u pameti, sjetiti se čega, vratiti neko znanje u svijest’. Slična promjena dogodila se i u značenju leksema UOBRAZITI. U staroslavenskom je značio ‘oblikovati’, a u hrvatskome primarno znači ‘maštajući stvoriti predodžbu čega što ne postoji; izmaštati’, što bi bilo apstraktno oblikovanje, odnosno oblikovanje na razini svijesti.

Postoje i primjeri koji idu u suprotnom smjeru, odnosno neke su leksičke metafore utemeljene na transformaciji apstraktno – konkretno. Jedan je od takvih primjera leksem PRELIJEP jer je njegovo značenje u staroslavenskom ‘uzvišen’, a u hrvatskom ‘vrlo lijep’. Staroslavensko značenje odnosi se na apstraktnu sferu jer je uzvišen onaj tko je moralno i duhovno visoko uzdignut, a u hrvatskom se definicija odnosi na nešto konkretno, na fizički izgled osobe koja je visoko uzdignuta prema općem kriteriju fizičke ljepote. Sljedeći je primjer leksem PUSTOŠ čije je staroslavensko značenje ‘raspuštenost i neobuzdanost’ u hrvatskome zamijenjeno značenjem ‘2. opustošen i napušten kraj, mjesto’. Ljudska osobina metaforički je preslikana na konkretno raspušteno, opustošeno, neuredno mjesto. Još jedan primjer takve vrste leksičke metafore jest leksem ZABIT. U staroslavenskome je označavao ‘zaborav’, dakle apstraktan, mentalni proces ‘prestanka sjećanja’, a u hrvatskom označava ‘zabačeno mjesto, nepristupačan kraj’, odnosno konkretan prostor koji možemo opaziti vidom, a koji je pao u zaborav.

U tablici se mogu pronaći i primjeri leksičke metafore zasnovane na sličnosti po obliku i izgledu, a to su leksemi ROZGA, SLUZ, TELICA i VRAT. Značenje imenice *rozga* u staroslavenskom je ‘grana, šiba, mladica’, a u hrvatskom ‘motka, kolac za podupiranje; reznik, rozgva’. Grana i šiba oblikom nalikuju motki i kolcu. Drugi primjer, leksem SLUZ, u staroslavenskom je označavao ‘sok’, a u hrvatskom znači ‘ljepljiva, gusta izlučevina koja oblaže i štiti sluznice’. Očita je metaforička poveznica po izgledu/obliku, odnosno radi se o tvarima istog agregatnog stanja. Leksička metafora zasnovana na sličnosti po izgledu očita je i u značenjima leksema TELICA jer se u staroslavenskom taj leksem odnosi na ‘janje’ i ‘ovčicu’, dok je u hrvatskom naziv za

‘žensko tele’, životinju koja je mladunče domaće životinje kao i prve dvije. Sličnost po izgledu i obliku uočljiva je i u primjeru promjene značenja leksema VRAT jer ‘nazupčani obrambeni zid’ doista oblikom nalikuje ‘dijelu tijela čovjeka ili životinje koji spaja glavu s trupom’.

U značenju pridjeva *skori* prepoznaje se leksička metafora zasnovana na asocijativnom povezivanju prostora i vremena zato što definicija tog leksema u staroslavenskom glasi ‘brz’, a u hrvatskim rječnicima definira se kao onaj ‘koji će uslijediti u bliskoj budućnosti, onaj koji će uskoro doći’. Sačuvano je značenje brzine, ali je prebačeno sa svojstva brzine u prostoru na brzinu u vremenu. Navedeni leksem jedini je primjer takve vrste leksičke metafore u našem korpusu.

Još jedna vrsta leksičke metafore u tablici jest metaforička asocijacija utemeljena na kolektivnoj ekspresiji. Primjeri su takve metafore leksemi GAD i STRAN. Sekundarno značenje leksema GAD u staroslavenskom je ‘zmija’. U hrvatskom taj leksem ima jedno značenje: ‘osoba koja zaslužuje prezir, izaziva gađenje, zao čovjek; pokvarenjak, gnus’. Navedena značenja metaforički su povezana kolektivnom ekspresijom jer je zmija jedna od životinja koja izaziva negativne konotacije u cijelome kolektivu ili u cijeloj jezičnoj zajednici i sekundarnim značenjem u hrvatskom jeziku pejorativno referira na čovjeka, najčešće na ženu. Leksem STRAN u staroslavenskom nosi značenje ‘čudan’, a u hrvatskom je to polisemni pridjev čije je sekundarno značenje ‘2. koji je iz drugog kraja ili iz druge zemlje; tuđ 3. koji nije svojstven komu ili čemu, koji je tuđ’. Poznato je da se nešto često etiketira kao čudno čim je tuđe, drugačije i nije dio nekog kolektiva, pa bismo takav kolektivni odnos prema stranom odredili kao metaforičku poveznicu između staroslavenskog i hrvatskog značenja pridjeva *stran*.

6.6.2. *Leksička metonimija*

Leksička metonimija definira se kao prijenos imena s jednog predmeta na drugi prema načelu bliskosti, odnosno na temelju povezivanja ili dodirivanja stvari i pojava u prostoru i vremenu (Pišković 2018). Leksička metonimija odnosi se na sve ili na gotovo sve članove neke tematske grupe leksema, a realizira se predvidljivim obrascima koji se nazivaju metonimijske formule. Neke od njih su: naseljeno mjesto – stanovnici tog mjesta, umjetnik – njegovo djelo, posuda – količina koja stane u tu posudu, dio tijela – mjera, proizvođač – proizvod (Pišković 2018). U tablici nalazimo sljedeće primjere leksičke metonimije: *god, muka, pamet, selo, skandal, slatina,*

slog, solilo, strana, zrak. Prvi je primjer koji izdvajamo leksem MUKA gdje bi metonimijska formula mogla biti rad – produkt toga rada zbog toga što je u staroslavenskom taj leksem značio samo ‘muka’, a u hrvatskom znači i ‘ono što je mukom stečeno’. Sljedeći primjer metonimijskog rasta vidljiv je u promjeni značenja leksema SELO. Ono je u staroslavenskom definirano kao ‘2. zemlja, područje’, a u hrvatskom se odnosi na ‘1. osnovno naselje u kojem se stanovnici pretežno bave obradom zemlje’. Značenje leksema SELO pomaknulo se sa zemlje na naselje u kojem se stanovnici bave obradom te zemlje. Formulu osjećaj – događaj koji izaziva taj osjećaj prepoznajemo u odnosu staroslavenskog i hrvatskog značenja leksema SKANDAL koji se u staroslavenskom definira kao ‘sablazan, iskušenje’, a u hrvatskom kao ‘neprikladan događaj koji predstavlja javnu sramotu, koji izaziva sablazan’. U značenju leksema SLATINA pronalazimo još jedan primjer metonimijskog rasta, i to prema formuli dio – cjelina. U staroslavenskom riječ *slatina* definira se kao ‘močvara, blato, slano tlo’, a u hrvatskom se uz taj opis može naći i definicija ‘predio takva tla’. To znači da slatina označava i slano tlo i šire područje, predio na kojem je uobičajeno takvo tlo. Možemo istaknuti i leksem STRANA u kojem je vidljiva ista formula, ali suprotno usmjerena jer se značenje mijenja u pravcu cjelina – dio. U staroslavenskom jeziku primarno je značenje leksema STRANA bilo ‘zemlja, raj’, a u hrvatskom jedno od mnogobrojnih sekundarnih značenja jest ‘4. kraj, predio, područje jedne zemlje’. Dakle značenje je s cjeline (‘zemlja’) suženo na njezin dio (‘predio, područje te zemlje’). Leksem SLOG još je jedan primjer u čijim značenjima pronalazimo metonimijsku formulu cjelina – dio. Taj je leksem u staroslavenskom značio ‘riječ’, dok je u hrvatskom jedno od njegovih značenja ‘2. glas ili skup glasova koji se osjeća kao izgovorna cjelina unutar jedne riječi; najmanja ritmička jedinica (sastoji se od samoglasnika ili drugog slogotvornika te eventualno jednog ili više suglasnika)’. Imenica *slog* više ne označuje cjelinu, odnosno riječ, nego dio riječi. Posljednji primjer leksičke metonimije koji izdvajamo leksem je SOLILO. Ono u staroslavenskom znači ‘pladanj, zdjela’, a u hrvatskom ‘solište (hranilište ili mjesto gdje se zimi postavlja sol za divljač)’. Značenje tog leksema promijenilo se iz konkretne posude u koju se može staviti hrana u općenito mjesto gdje se ostavlja hrana za divljač.

7. Zaključak

Analiza i usporedba definicija iz tablice pokazale su bogatstvo semantičkih promjena među oblično podudarnim leksemima u staroslavenskom i hrvatskom jeziku. Iako je oblična podudarnost među tim leksemima konstanta, njihova značenja tijekom vremena su se izmijenila, a promjene su išle u različitim smjerovima i pokazivale različite mehanizme i rezultate. Dvije najčešće promjene uočene u našem korpusu jesu stjecanje novog značenja i gubitak starog. Od sto osamdeset riječi ispisanih iz *Malog staroslavensko-hrvatskog rječnika* gotovo su sve stekle neko novo značenje, točnije njih sto šezdeset sedam. Staro značenje izgubile su sto četrdeset četiri riječi, što tu semantičku promjenu čini gotovo jednako čestom kao stjecanje novog značenja. Podaci potvrđuju pretpostavke iznesene na početku rada, u poglavlju o metodologiji. Uz te dvije uobičajene semantičke promjene zabilježene su i neke manje učestale, ali zanimljive i distinktivne promjene značenja riječi. Jedna je od njih semantički zaokret koji prepoznamo u čak deset primjera iz tablice. Specijalizacija i generalizacija također su promjene vrijedne spomena jer je do specijalizacije značenja došlo u čak četrdeset jednoj analiziranoj riječi, a u jedanaest njih značenje je u hrvatskom jeziku generalizirano.

U radu smo potvrdili Bréalovu tezu o negativnosti ljudske prirode koja se ogleda i u jeziku jer smo u korpusu prepoznali osamnaest slučajeva deprecijacije i samo pet primjera amelioracije. Do polisemnog rasta došlo je u pedeset leksema, pa možemo reći da je analiza iznjedrila slučajeve leksičke metafore i metonimije vrijedne spomena. Iako su istraživani mehanizmi kojima su se značenja riječi promijenila, moramo ustvrditi da su ona ipak na razne načine povezana jer semantičke promjene u dijakronijskoj perspektivi otkrivaju logiku kojom su se modificirala značenja riječi. Takvo što nije neočekivano kada uzmemo u obzir povezanost i srodnost dvaju analiziranih jezika.

Naše istraživanje upozorava na promjenljivost i stalni razvoj jezika koji nikada nije konačan. Promjene se stalno događaju iako ih često nismo svjesni. Ovo dijakronijsko istraživanje podsjeća nas na to da se značenja riječi mijenjaju na različite načine i zbog različitih razloga. Bez obzira na to što nam se značenje neke riječi čini stabilno i nepromjenjivo u ovome trenutku, već se u bliskoj budućnosti ono može promijeniti, i to zbog prirode samog jezika, zbog pojave nekog novog referenta u izvanjezičnom svijetu i zbog jezične inovativnosti pojedinih govornika.

Literatura

Anić, Vladimir. 2003. *Veliki rječnik hrvatskoga jezika*. Zagreb: Novi Liber.

Berruto, Gaetano. 1994. *Semantika*. Zagreb: Izdanja Antibarbarus.

Blank, Andreas. 1999. Why do new meanings occur? A cognitive typology of the motivations for lexical semantic change. U: Andreas Blank i Peter Koch (ur.) 1999. *Historical semantics and cognition*. Berlin: Mouton de Gruyter, str. 61–90.

Bréal, Michel. 1964. *Semantics: studies in the science of meaning*. Prevela Nina Cust. New York: Dover Publications.

Cruse, Alan. 2006. *A glossary of semantics and pragmatics*. Edinburgh: Edinburgh University Press.

Damjanović, Stjepan, Jurčević, Ivan, Kuštović, Tanja, Kuzmić, Boris, Lukić, Milica, Žagar, Mateo. 2009. *Mali staroslavensko-hrvatski rječnik*. Zagreb: Matica hrvatska.

Geeraerts, Dirk. 1999. Hundred years of lexical semantics. U: Mario Vilela i Fatima Silva Porto (ur.) 1999. *Actas do 1 encontro internacional de linguística cognitiva*. Porto: Faculdade de Letras, str. 123–154.

HJP = *Hrvatski jezični portal*. <http://hjp.znanje.hr/> [pregled 17.2.2020].

<https://bs.wikipedia.org/wiki/Metodologija> [pregled 29.4.2020].

Hollmann, Willem B. 2009. Semantic change. U: Jonathan Culpeper, Francis Katamba, Paul Kerswill i Tony McEnery (ur.) 2009. *English language: description, variation and context*, Basingstoke: Palgrave, 301–313.
https://www.lancaster.ac.uk/staff/hollmann/WBH_SemChange_finaldraft.pdf

Meje, Antoan. 2009. *Kako reči menjaju značenje*. Prevela Sanja Milutinović-Bojanić. Beograd: Službeni glasnik.

Pišković, Tatjana. 2018. *Hrvatska leksikologija – skripta*. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

Raffaelli, Ida. 2015. *O značenju. Uvod u semantiku*. Zagreb: Matica hrvatska.

- Stern, Gustav. 1931. *Meaning and change of meaning*. Bloomington: Indiana University Press.
- Šarić, Ljiljana. 2007. *Antonimija u hrvatskome jeziku: Semantički, tvorbeni i sintaktički opis*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
- Trask, Robert Lawrence. 2005. *Temeljni lingvistički pojmovi*. Zagreb: Školska knjiga.
- Traugott, Elizabeth Closs. 2017. *Semantic change*. Oxford research encyclopedias, <https://oxfordre.com/linguistics/view/10.1093/acrefore/9780199384655.001.0001/acrefore-9780199384655-e-323?result=9&rskey=VrLacj> [pregled 29.4.2020].

SEMANTIČKE PROMJENE U HRVATSKOM LEKSIKU

Sažetak

U ovome se radu prikazuju semantičke promjene u hrvatskom leksiku. Analizirane su riječi iz staroslavenskog jezika koje su dio suvremenog hrvatskog leksika i u kojima je došlo do određene promjene značenja. Rad je podijeljen u tri osnovne cjeline. Prva cjelina sastoji se od teorijskog dijela u kojemu se donosi kratki pregled razvoja leksičke semantike te se iznosi nekoliko različitih klasifikacija semantičkih promjena. Drugi dio rada sadrži tablicu s popisom analiziranih leksema i njihovim definicijama iz *Malog staroslavensko-hrvatskog rječnika* Stjepana Damjanovića, Ivana Jurčevića, Tanje Kuštović, Borisa Kuzmića, Milice Lukić i Matea Žagara te iz *Velikoga rječnika hrvatskog jezika* Vladimira Anića. Na temelju usporedbe značenja leksema u staroslavenskom i hrvatskom jeziku imenuju se uočene semantičke promjene definirane u prvome dijelu rada. Treći dio rada donosi analizu primjera iz tablice, usporedbu opisa značenja aktualnih hrvatskih leksema sa značenjem oblično podudarnih staroslavenskih ekvivalenata te sintezu semantičkih promjena uz kratak opis prototipnih primjera.

Ključne riječi: semantičke promjene, stjecanje i gubitak značenja, semantički zaokret, specijalizacija i generalizacija, deprecijacija i amelioracija, polisemni rast

SEMANTIC CHANGES IN CROATIAN VOCABULARY

Abstract

The topic of this paper is a review of semantic changes that have occurred in Croatian vocabulary. Words from Old Slavonic language which are part of contemporary Croatian lexic but have different meanings were analyzed. The paper is divided into three basic parts. The first part is theoretical, and a brief overview of the lexical semantics development is shown. Furthermore, a few different classifications of the semantic changes are presented. The second part of the paper consists of a table of lexemes with their definitions from *Mali staroslavensko-hrvatski rječnik* by Stjepan Damjanović, Ivan Jurčević, Tanja Kuštović, Boris Kuzmić, Milica Lukić, and Mateo Žagar. Additionally, definitions are also taken from *Veliki rječnik hrvatskog jezika* by Vladimir Anić. Along with the meanings of lexemes from Old Slavonic and Croatian languages, the observed semantic changes defined in the first part of the paper are also listed. The analysis of examples from the table is shown in the third part of the paper, along with the comparison of the meaning of currently relevant Croatian lexemes with the meaning of Old Slavonic equivalents. The third part also includes the synthesis of semantic changes along with the brief description of prototype examples.

Key words: semantic changes, gain and loss of meaning, semantic drift, specialisation and generalisation, depreciation and amelioration, polysemic growth